

**Archeologisch vooronderzoek
Dilbeek – Stichelgatstraat
(Verkaveling Novus)**

Natasja Reyns en Bénédicte Cléda

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 215

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2014/085
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Dilbeek - Stichelgatstraat

Opdrachtgever: Novus nv, Scheepsdalelaan 60, B-8000 BRUGGE
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Administratief toezicht: Els Patrouille, agentschap Onroerend Erfgoed, Diestsepoort 6, bus 94, B-3000 LEUVEN

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2014/12.807/19

© All-Archeo bvba, 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde het agentschap Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	10
3.3 Onderzoeksopdracht.....	11
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem (m.m.v. Drs. R.P.A. Paulussen).....	14
4.1.3.1 Verwachte bodemopbouw.....	15
4.1.3.2 Resultaten.....	17
4.1.3.3 Conclusie.....	18
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	19
4.2.1 Historische gegevens.....	19
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	19
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	21
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	21
5.2 Bespreking sporen.....	24
5.2.1 Oostelijke zone (WP1-5 en 26).....	24
5.2.2 Centrale zone (WP6-11 en 21-25).....	29
5.2.3 Westelijke zone (WP12-20).....	32
6 WAARDERING, ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN, EN ADVIES.....	35
7 BIBLIOGRAFIE.....	37
7.1 Websites.....	37
8 BIJLAGEN.....	39
8.1 Lijst van afkortingen.....	39
8.2 Glossarium.....	39
8.3 Archeologische periodes.....	39
8.4 Plannen en tekeningen.....	39
8.5 Harrismatrix.....	40
8.6 Sporenlijst.....	40
8.7 Vondstenlijst.....	41
8.8 CD-rom.....	41

1 Inleiding

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden. Naar aanleiding van deze plannen werd voorafgaand een prospectie met ingreep in de bodem geadviseerd door het agentschap Onroerend Erfgoed. Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein.

Het terreinwerk werd uitgevoerd van 18 tot en met 21 maart 2014, onder leiding van Natasja Reyns. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever</i>	Novus nv
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyns
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar van het terrein
<i>Projectcode</i>	2014/085
<i>Vindplaatsnaam</i>	Dilbeek, Stichelgatstraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Dilbeek, afdeling 1, sectie B, percelen: 3h2, 20d, 22a, 23e, 25f, 25g, 31d, 32, 32/2c, 33b, 33c, 33d, 33e
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	18 tot en met 21 maart 2014
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Dilbeek, Stichelgatstraat
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviezen door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, gemeente Dilbeek (Fig. 1), Perce(e)l(en): 3h2, 20d, 22a, 23e, 25f, 25g, 31d, 32, 32/2c, 33b, 33c, 33d, 33e (kadaster afdeling 1, sectie B). Het projectgebied is volgens het gewestplan gelegen op de grens van woonuitbreidingsgebieden (0105) en woongebieden (0100).

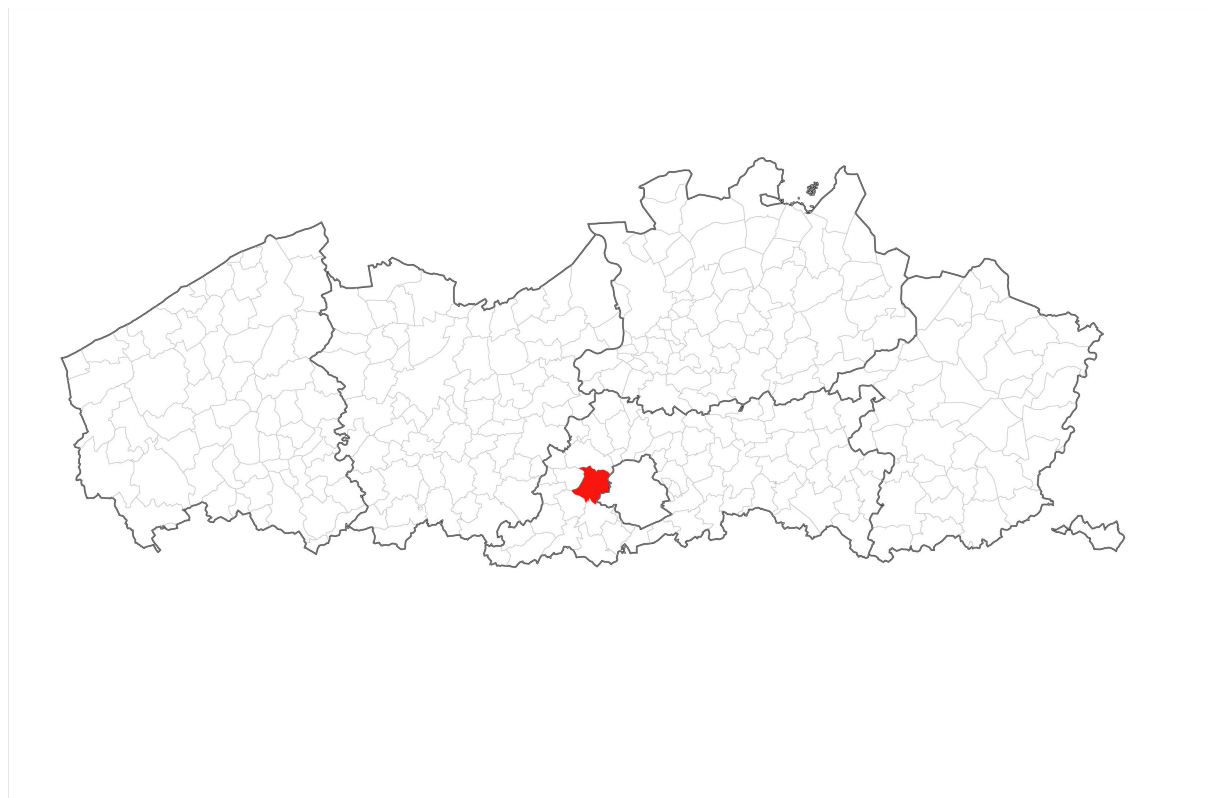

Fig. 1: Situeringssplan

- Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Vlaams-Brabant
 - Locatie: Dilbeek
 - Plaats: Stichelgatstraat
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - 142372, 172589
 - 142576, 172557
 - 142523, 172406
 - 142332, 172361

Fig. 2: Kleurenorthofoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Ten noorden van het onderzoeksgebied loopt de Robert Dansaertlaan, in het oosten de E19 en in het westen de Kloosterstraat. De Stichelgatstraat grenst aan het projectgebied in het zuiden. Ten zuidwesten van het projectgebied loopt de Elegenstraat.

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden (Fig. 3). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken van start kunnen gaan.

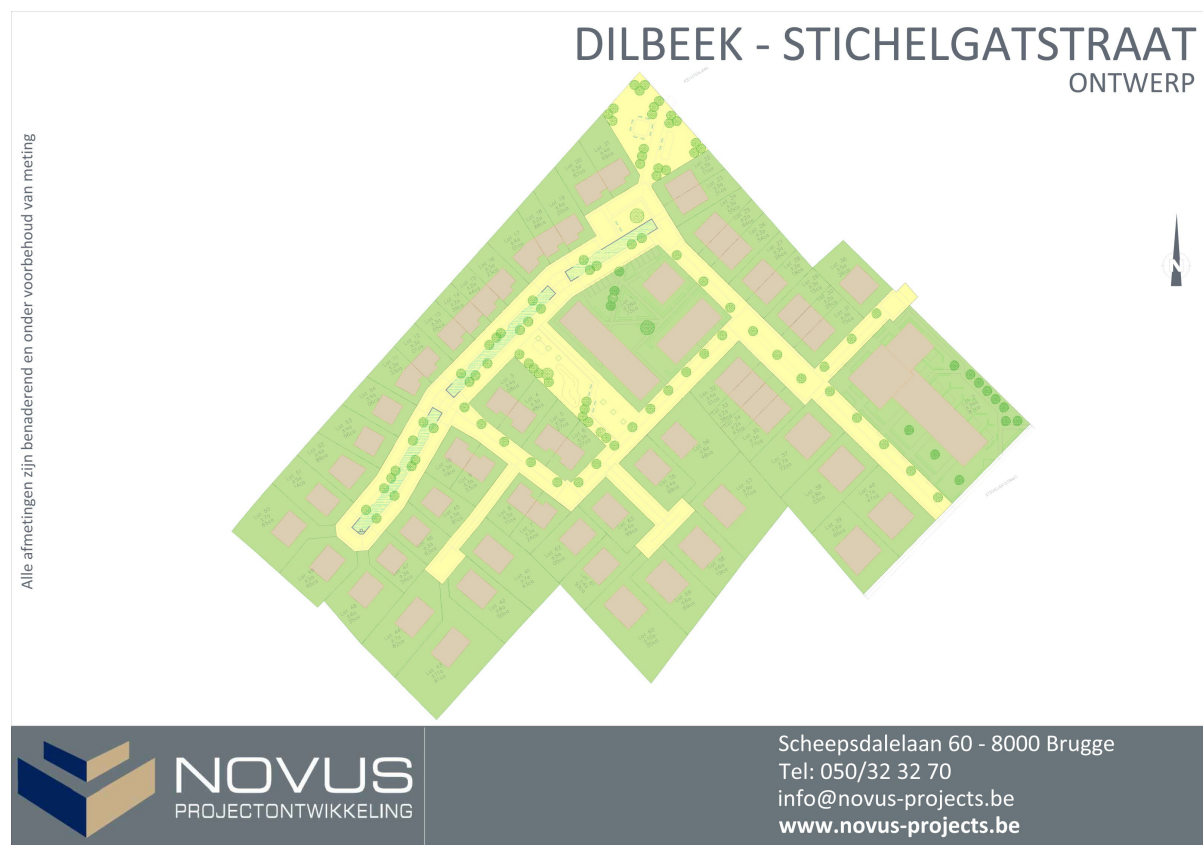

Fig. 3: Ontwerp

3.3 Onderzoeksopdracht

Het doel van deze prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op een hoogte van ongeveer 60 m TAW (Fig. 4). Het terrein ligt op de flank van een heuvel en helt af naar het westen.

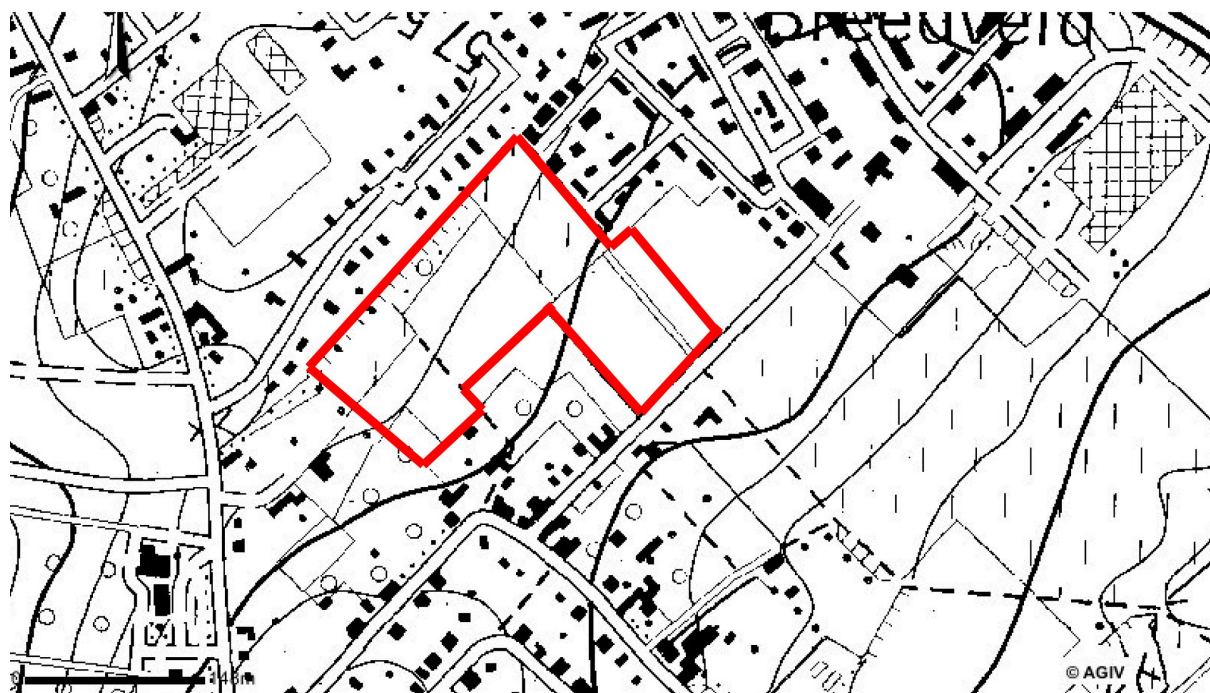

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is op hydrografisch vlak gelegen binnen het Dijlebekken, in de subhydrografische zone Zenne van monding Zuunbeek tot monding Woluwe. Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied loopt de Elegembeek (Fig. 5).

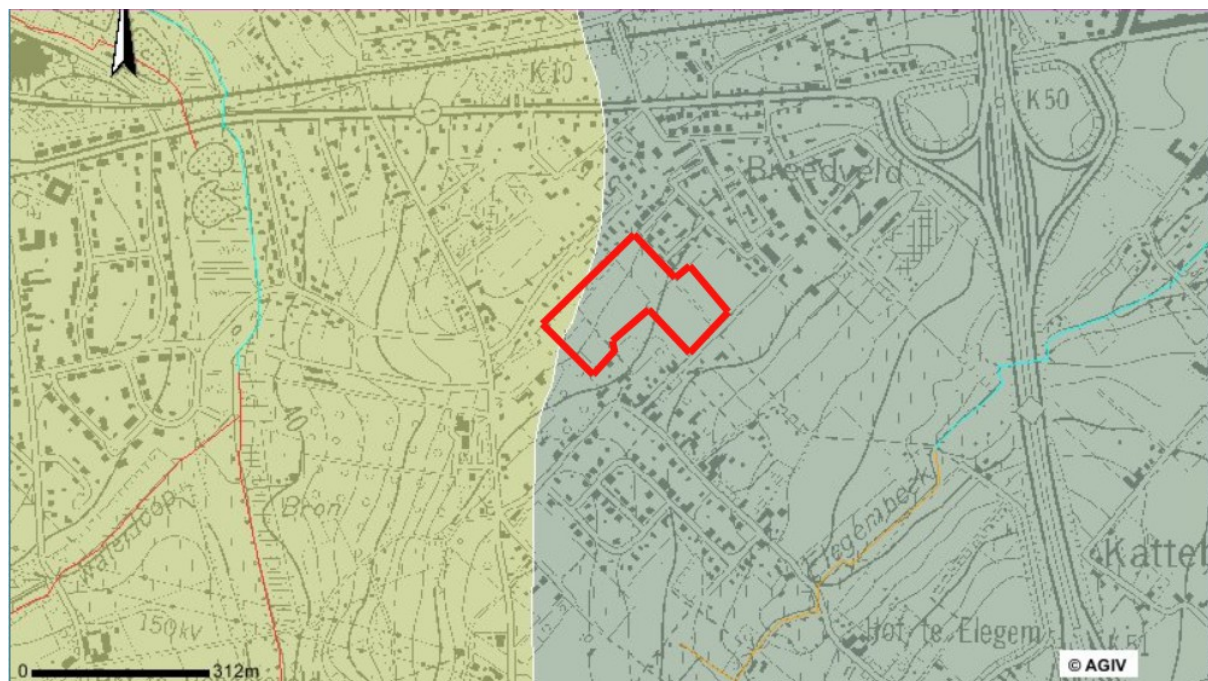

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

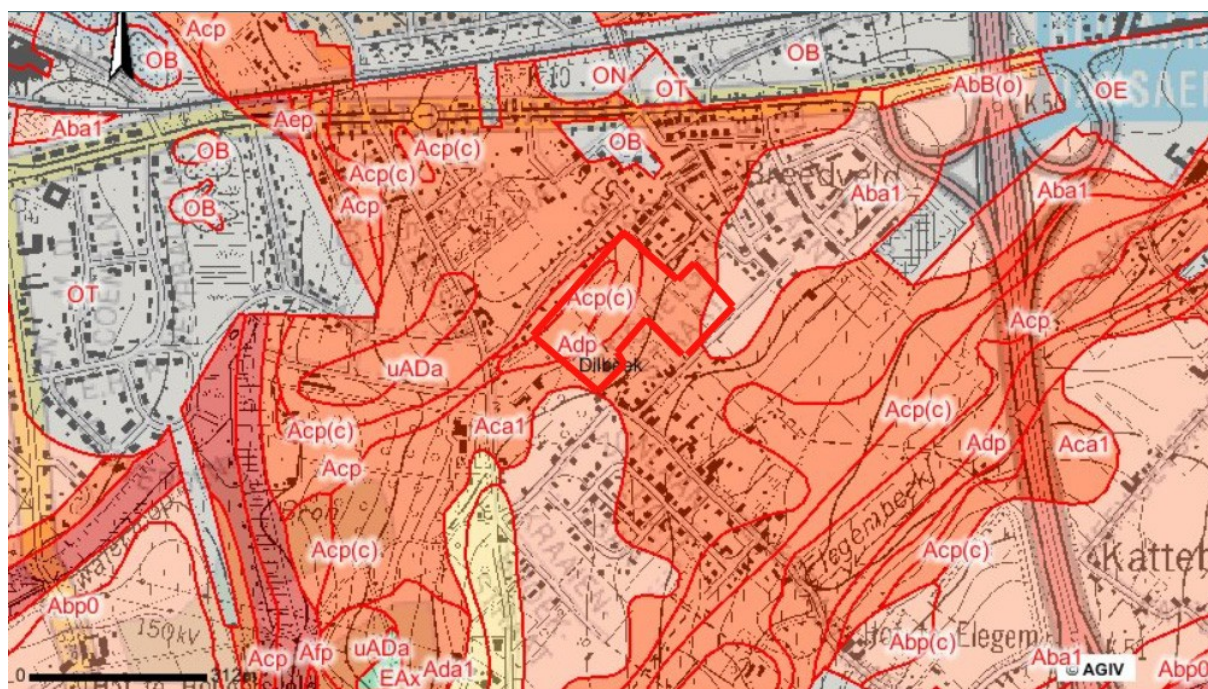

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem (m.m.v. Drs. R.P.A. Paulussen)

Het gebied is gelegen in de zandleemstreek. Op de bodemkaart is de locatie van het onderzoeksgebied aangegeven als een matig droge leembodem met textuur B horizont (Aca 1) en droge leembodem met textuur B horizont (Aba 1) (Fig. 6).

Het archeologisch niveau bevindt zich tussen 33 en 84 cm onder het maaiveld, op een hoogte tussen 56,06 en 61,64 m TAW. Het terrein is het hoogst gelegen in het oosten, aan de Stichelgatstraat. Het is het laagst gelegen centraal in het noorden van het onderzoeksgebied.

De aangelegde bodemprofielen werden onderzocht door bodemkundige Drs. R.P.A. Paulussen. Het verslag hiervan wordt op de cd-rom meegegeven. De belangrijkste elementen worden hier overgenomen.

4.1.3.1 *Verwachte bodemopbouw*

De bodem binnen het onderzoeksgebied bestaat volgens de bodemkaart van België uit vier bodemsoorten: droge leembodems met een textuur B horizont oftewel briklaag (Aba1), matig droge leembodems met een textuur B horizont oftewel briklaag (Aca1), matig droge leembodems zonder profiel (Acp) en matig natte leembodems zonder profiel (Adp). De Aca1-bodems zijn gevormd in een siltige eolische (primaire) leem; de Acp- en Adp-bodems in een siltige (secundaire) colluviale leem. De eolische leem dateert naar verwachting uit het Weichseliaan (Brabant leem); de colluviale leem dateert uit het Laat-Holoceen, is het gevolg van antropogene erosie en bedekt in de laagtes de oudere, Pleistocene eolische leem. Volgens het FAO-WRB classificatiesysteem betreft het zogenaamde luvisols. De bodems zijn min of meer parallel georiënteerd aan de as van de afwateringslaagte en vormen een bodemcatena (i.e. een logische serie opeenvolgende bodemeenheden gebaseerd op een specifieke landschappelijke situatie).

Leem(brik)gronden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een 'briklaag' of textuur B horizont, die op minder dan 80 cm -mv begint. Een briklaag is een veelal roodbruine laag waarin door de inspoeling van lutum een textuur-B oftewel Bt-horizont is ontstaan. Deze laag is door het hogere lutumgehalte vrij stug ten opzichte van de bovenliggende A- en E-horizonten en de onderliggende C-horizont. Om als briklaag te kwalificeren dient de lutum-inspoelings horizont tenminste 15 cm dik te zijn en minimaal 8% lutum te bevatten. De maximaal waargenomen dikte bedraagt ruim 60 cm. De overgang naar de C-horizont via de BC-horizont verloopt zeer geleidelijk. Fig. 7 is een voorbeeldprofiel van een volledig ontwikkelde leembrikgrond in een lössleem.

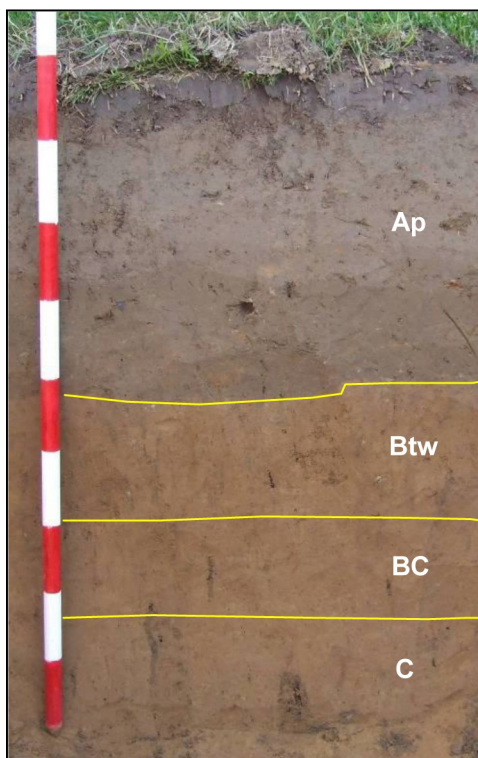
Fig. 7: Referentieprofiel van een leembrikgrond onder bouwland in lössleem bij St. Geertruid (NL). N 50°77' 22" / E 005°44'36". (foto: R. Paulussen).

De leembrikgronden zijn ontstaan toen de oorspronkelijke kalkrijke Brabant Leem tot grotere diepte ontkalkt raakte, waarna onder invloed van een neerwaartse percolatie van regenwater ook kleideeltjes konden gaan uitspoeling uit de bodemtoplaag. Klei-uitspoeling heeft plaatsgevonden in de A- en de E-horizont. Onder invloed van de pH-waarde accumuleerde de klei in de eerder genoemde inspoelingslaag of Bt-horizont. Het proces van kleimobilisatie verloopt dusdanig traag dat brikgronden alleen in de top van de oudere, veelal primaire eolische lössleem worden aangetroffen. De leembrikgronden met een nog volledig A-E-Bt-BC-C profiel worden aangeduid met de code Aba0. Deze volledig intacte bodems komen in het onderzoeksgebied volgens de bodemkaart niet voor. Het areaal buiten de laagte bestaat uit leembrikgronden met een textuur B-horizont en bodemfase 1 (codes Aba1 en Aca1). Hiervan is de oorspronkelijke E-horizont en vaak ook een deel van de B-horizont verdwenen.

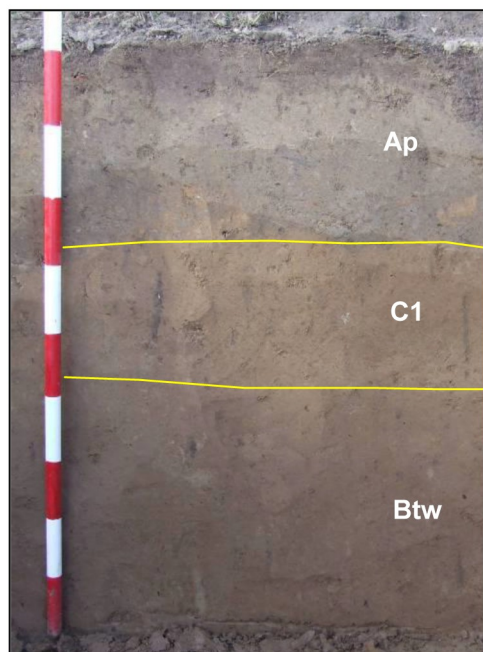
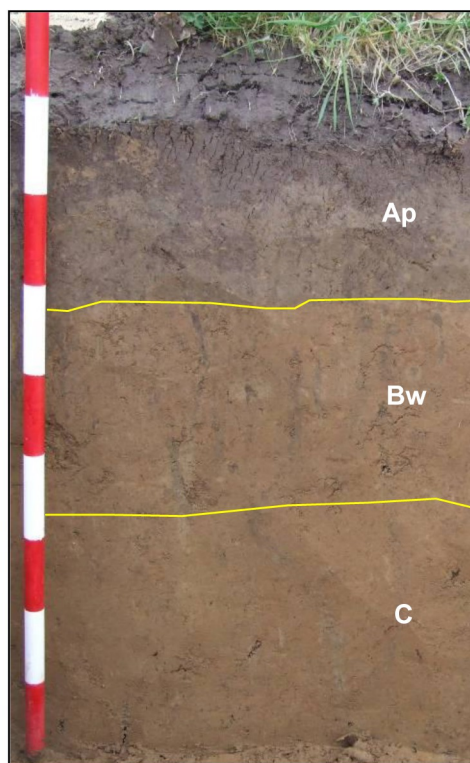
De leembrikgronden zijn ontstaan toen de oorspronkelijke kalkrijke Brabant Leem tot grotere diepte ontkalkt raakte, waarna onder invloed van een neerwaartse percolatie van regenwater ook kleideeltjes konden gaan uitspoeling uit de bodemtoplaag. Klei-uitspoeling heeft plaatsgevonden in de A- en de E-horizont. Onder invloed van de pH-waarde accumuleerde de klei in de eerder genoemde inspoelingslaag of Bt-horizont. Het proces van kleimobilisatie verloopt dusdanig traag dat brikgronden alleen in de top van de oudere, veelal primaire eolische lössleem worden aangetroffen. De leembrikgronden met een nog volledig A-E-Bt-BC-C profiel worden aangeduid met de code Aba0. Deze volledig intacte bodems komen in het onderzoeksgebied volgens de bodemkaart niet voor. Het areaal buiten de laagte bestaat uit leembrikgronden met een textuur B-horizont en bodemfase 1 (codes Aba1 en Aca1). Hiervan is de oorspronkelijke E-horizont en vaak ook een deel van de B-horizont verdwenen.

In de laagte ligt colluvium. Deze zeer jonge afzettingen worden gekenmerkt door nauwelijks of geen bodemvorming waardoor zich nog geen brikgrond heeft kunnen ontwikkelen (ApC-

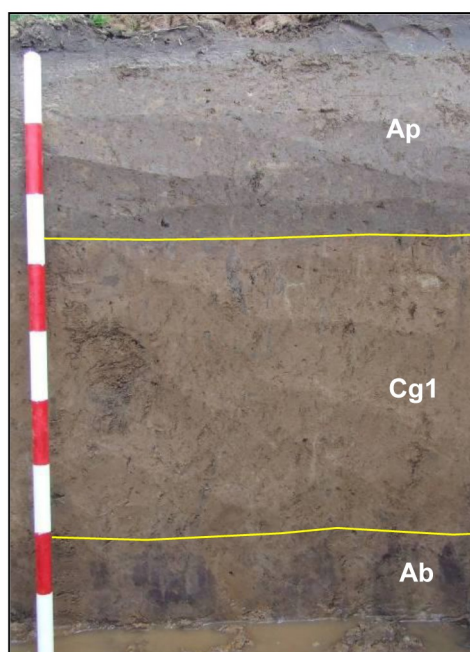
profielen). Dergelijke bodems worden op de bodemkaart aangeduid als vaaggronden of leembodems zonder profielontwikkeling en enkel een bouwvoor oftewel Ap-horizont die direct op het moedermateriaal oftewel de C-horizont ligt (code Acp of Adp)).

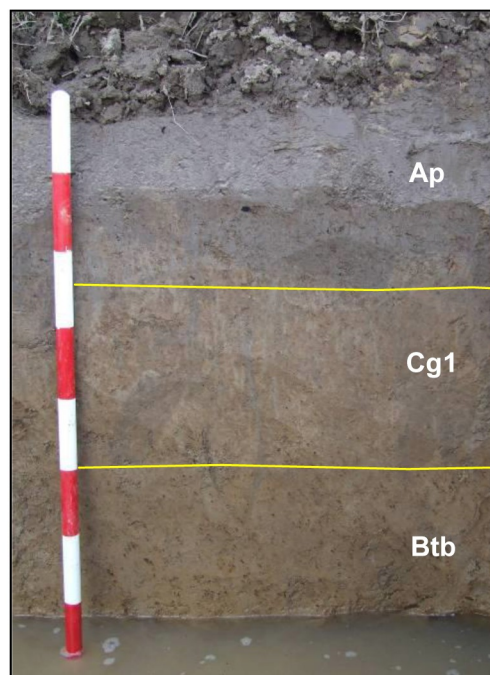
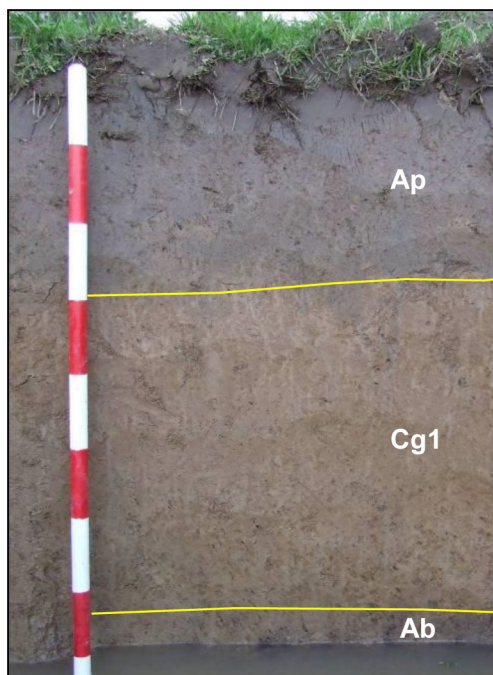

Profielen putten 5 en 26

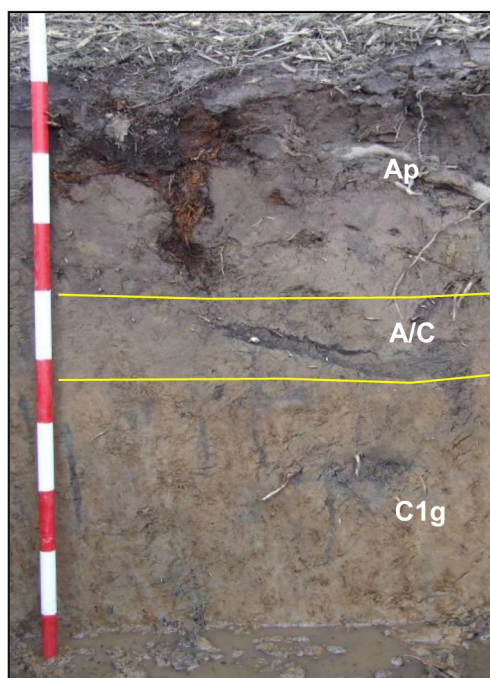

Profielen putten 4 en 25

Profielen putten 22 en 24

Profiel put 13

4.1.3.2 Resultaten

Uit de beschrijvingen van de onderzochte putprofielen blijkt dat binnen het gehele onderzoeksgebied (löss)leemafzettingen voorkomen. Binnen het hoger gesitueerde zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied betreft het conform de bodemkaart een droge eolische leemafzetting. Opvallend is echter dat de textuur-B (Bt) horizont hier slechts zeer zwak ontwikkeld lijkt, zowel wat betreft dikte als wat betreft het lutumpercentage. In enkele profielen kon daardoor enkel nog gesproken worden van en Bw-horizont gekenmerkt door een zwakke verbruining. Oorzaak hiervan lijkt bodemerosie in combinatie met bioturbatie en een relatief

dikke bouwvoorzone te zijn waardoor een substantieel deel van de oorspronkelijke Bt-horizont is afgevoerd c.q. opgenomen in de moderne bouwvoor. In werkput 1 is de aangetroffen Bt-horizont nog slechts 15 cm dik; in de werkputten 2, 3 en 26 is enkel sprake van een Bw-horizont van ca. 15 cm dik p een overgangshorizont (BC). In werkput 4 wordt de Btw-horizont afgedekt door een dunne laag colluvium (C1) van circa 20 cm.

Ter plaatse van de werkputprofielen 2, 4 en 26 ligt de overgang van de droge leembodems (Aba en Aca bodems) met een B(t)w-horizont veelal direct onder de bouwvoor (Ap) naar de laagte in het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied met jongere colluviale leembodems. Deze colluviale bodems worden gekenmerkt door een ApC(g)-profiel. Het colluvium wordt met name gekenmerkt wordt door een beduidend geringere consistentie (drukvastheid), een bruin-grijze kleur als gevolg van een enigszins hoger organisch stofgehalte en gleyverschijnselen (oxidatie-reductievlekken) als gevolg van een periodiek hoge grondwaterstand. In het colluvium komen ook antropogene bestanddelen in de vorm van kleine fragmenten baksteen en steenkool voor die oorspronkelijk via bemesting in de bodem zijn terecht gekomen.

Plaatselijk zijn onder het jonge colluvium restanten van oude bodems (Ab-horizonten) aangetroffen. Deze zijn waargenomen in de werkputten 8, 22 en 25. Deze Ab-horizonten worden gekenmerkt door restanten van een oorspronkelijke donkergrijze A-horizont, een hoger lutumgehalte (textuurklasse Ks4), een grotere consistentie (drukvastheid) en een intense bioturbatiezone inclusief resten van graafgangen. Het bovenliggende jonge colluviumpakket inclusief de hierin aanwezige moderne bouwvoor is hier circa 70 cm dik. In het colluvium kon geen fasering worden onderscheiden. Ook in werkput 18 is een enkelvoudig colluviumpakket van 70 cm dik waargenomen.

In het uiterste zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is de oorspronkelijke bodem door recente wortelwerking plaatselijk sterk verstoord. Het werkputprofiel 13 bestaande uit een Ap van 30 cm, een geroerde A/C van 10 cm en een colluviale C-horizont van minimaal 45 cm, is representatief voor de oorspronkelijke bodem binnen dit deelgebied.

4.1.3.3 Conclusie

Op basis van het voor zover als mogelijk uitgevoerde verificatieonderzoek van de bodem in de gegraven profielputten ter plaatse van het archeologisch onderzoeksgebied Stichelgatstraat te Dilbeek blijkt dat de bodem binnen het relatief hoog gesitueerde zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied conform de verwachting uit eolische leembodems (Brabant leem) bestaat waarin zich oorspronkelijk een textuur B horizont (luvisol) heeft ontwikkeld. Door recente bodembewerking en erosie is de bodem hier echter sterk aangetast en is het grootste deel van de oorspronkelijk B-horizont verdwenen c.q. in de bouwvoor opgenomen.

Binnen het lager gelegen noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied bestaat de bodem uit een pakket jonge colluviale leem van circa 70 cm dik, zonder profielontwikkeling. Onder deze colluviale afzetting komen echter nog oudere bodems voor getuige de aanwezigheid van afgedekte A-horizonten met een meer kleiige textuur. Het colluvium is enkelfasig en dateert naar verwachting uit de nieuwe tijd. Als gevolg van de afzetting van colluvium zal ook de grondwaterstand binnen deze laagte in de loop der tijd geleidelijk zijn gestegen tot het huidige niveau van ca. 80 cm -mv langs de zuidoostelijke rand. De bodemopbouw binnen het laagste deel van het onderzoeksgebied kon als gevolg van de zeer hoge grondwaterstand niet nader worden bepaald.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 10). In het noorden van het terrein is ook op te merken dat een beboste zone aanwezig is. De Kloosterstraat en de Elegemstraat zijn goed te herkennen. Bij Popp uit 1842-1879 kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in een zone zonder bebouwing (Fig. 9).

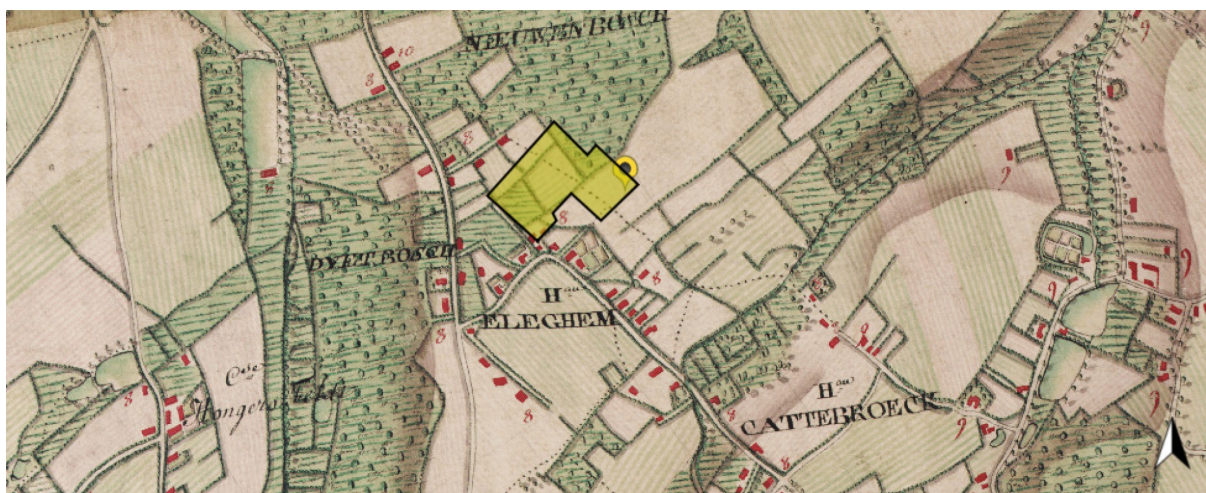

Fig. 8: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

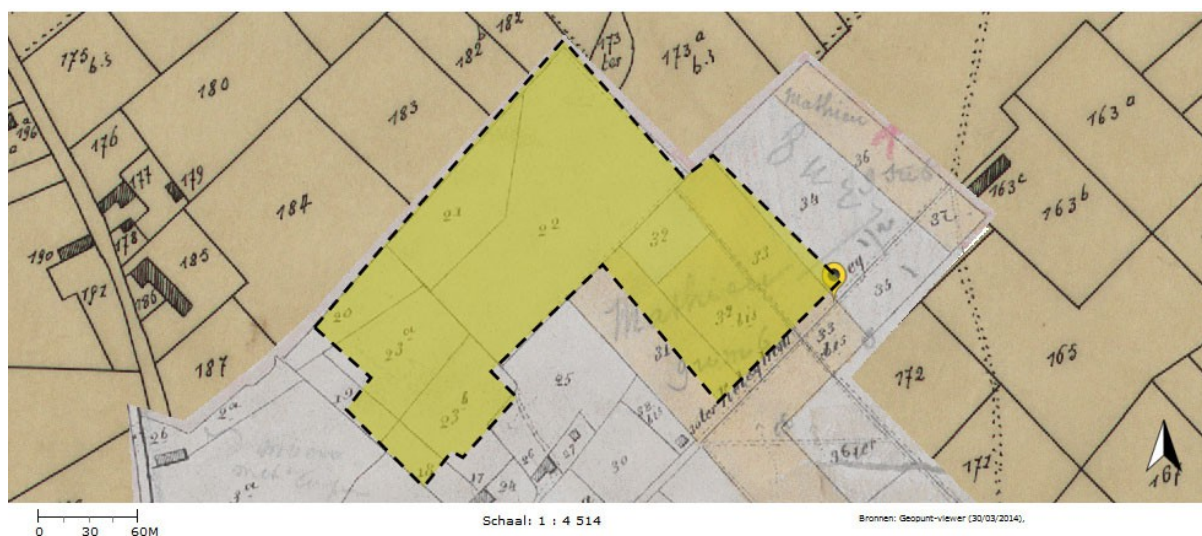

Fig. 9: Popp, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (<http://www.geopunt.be/kaart>)

4.2.2 Archeologische voorkennis

Vlak bij het projectgebied is volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 10) slechts één gekende archeologische waarde aanwezig. Het betreft:

- CAI 10058: Hof te Eleghem, voormalige pachthoeve van de Sint-Wivina abdij uit de late middeleeuwen

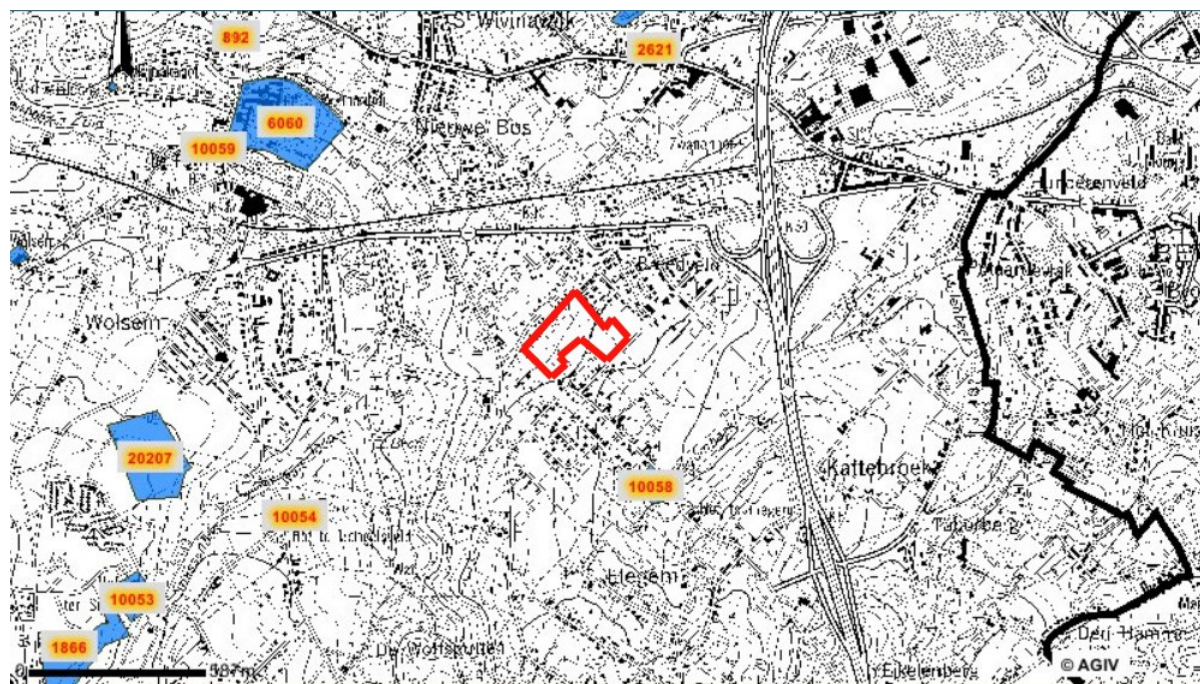

Fig. 10: Overzichtskaat CAI

Verder ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich:

- CAI 6060: Sint- Wivina abdij uit de volle middeleeuwen
- CAI 10059: de watermolen van de abdij uit de late middeleeuwen, die nu verdwenen is

Ten westen:

- CAI 20207: Wolsemveld zone 3 deel 3: in deze zone werden een aantal lithische vondsten uit het jong-paleolithicum en het midden-neolithicum, resten van een Romeinse villa, middeleeuws aardewerk en aardewerk uit de nieuwe tijd gevonden
- CAI 10054: Hof te Hangersveld, voormalige aanheerigheid van de Sint-Wivina abdij uit de late middeleeuwen

Ten zuidwesten:

- CAI 10053: Hof ter Smissen, voorheen Hof te Ronnenbos, voormalige pachthoeve van de abdij van Groot-Bijgaarden
- CAI 1866: de site Wolsemveld I leverde een aantal kuilen met gebruiksaardewerk, silexfragmenten uit de midden-ijzertijd op, een aantal kuilen met materiaal uit de midden-Romeinse tijd en lithisch materiaal uit het laat-neolithicum.

Op basis van deze gegevens blijkt in de omgeving van het onderzoeksgebied een groot aantal restanten uit de steentijd, ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen aanwezig te zijn. De gunstige locatie van het onderzoeksgebied op een helling, wijst op een groot potentieel voor het aantreffen van archeologische waarden.

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

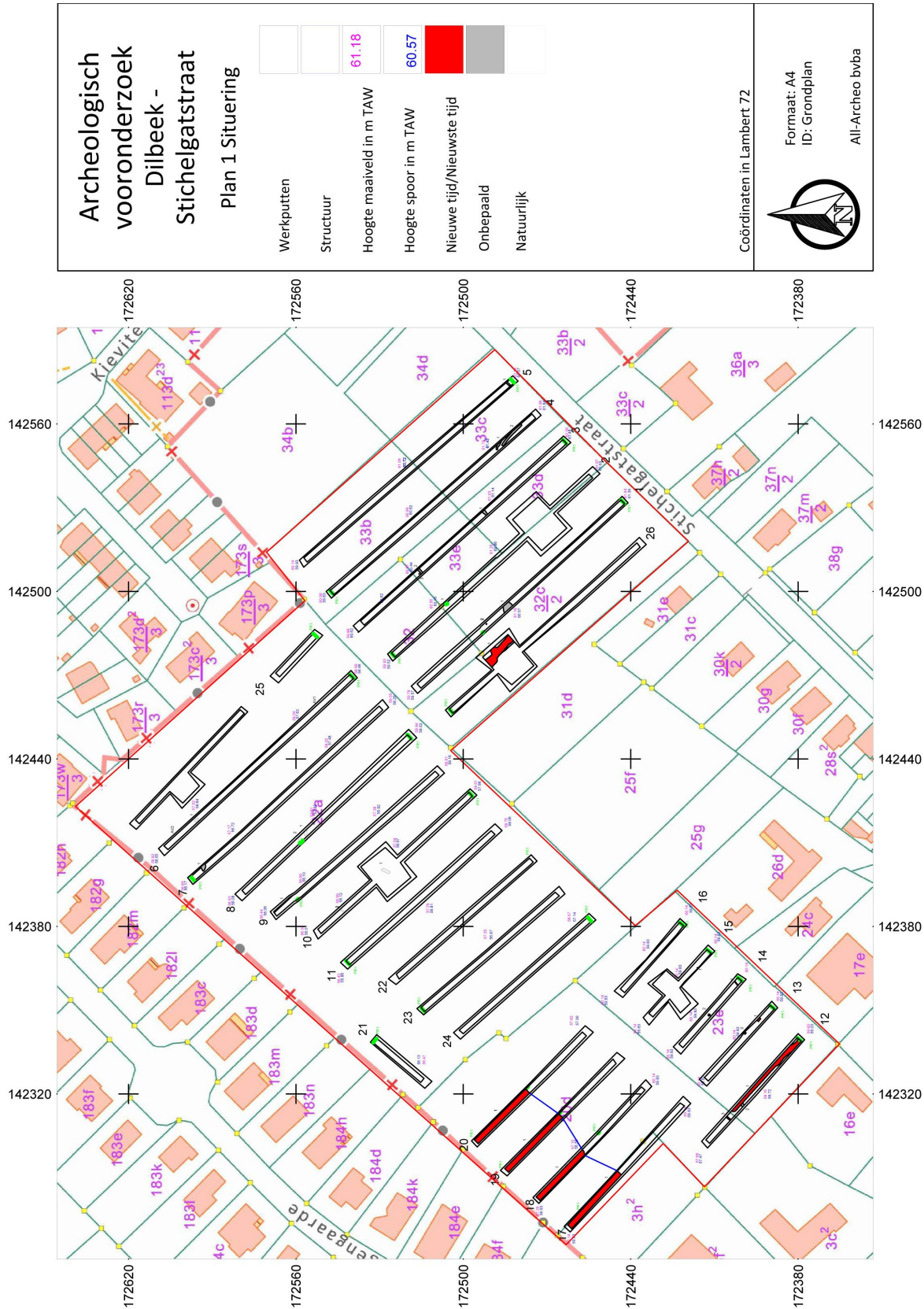
- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 3,8 ha (37627 m²).

Het onderzoek geeft volgende getallen als resultaat:

- Onderzoekbare zone: 37627 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 3763 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2,5 % of 941 m²
- Onderzochte oppervlakte: 6905 m² = 18,35 %
 - Aantal aangelegde werkputten: 26 = 5952 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters: 5 = 983 m²

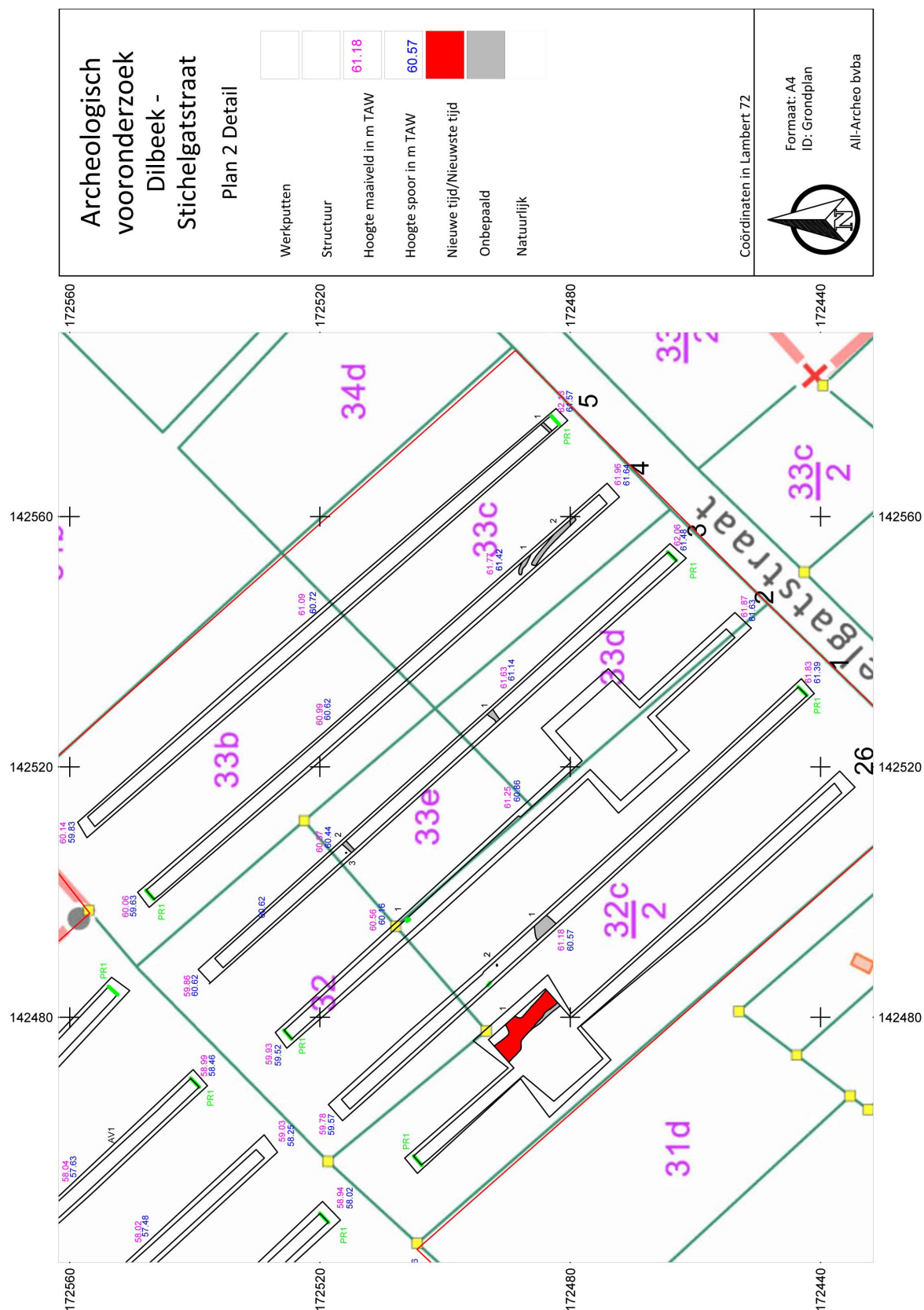

Fig. 12: Detail oostelijke zon

5.2 Bespreking sporen

5.2.1 Oostelijke zone (WP1-5 en 26)

In werkput 1 werd een onregelmatige kuil aangetroffen met een donkere bruingrijze gevlekte vulling: WP1S1. Het spoor heeft een maximale lengte van 3,92 m. WP1S2 is een ovaal paalspoor met een lichte grijsbruine gevlekte vulling. Het heeft een maximale lengte van 27 cm. Beide sporen bevatten geen vondstmateriaal.

Fig. 13: Werkput 1, spoor 1 (WP1S1)

Fig. 14: Werkput 1, spoor 2 (WP1S2)

Ook WP2S1 is een paalspoor, maar dan vierkant van vorm. Het heeft een lichte bruingrijze gevlekte vulling en heeft zijden van 27 cm. Een doorsnede geeft aan dat het spoor maximaal 10 cm diep bewaard is. Het bevatte geen vondstmateriaal. Ter hoogte van werkput 2 werd een kijkvenster aangelegd, maar dit leverde geen sporen of vondsten op.

Fig. 15: Werkput 2, spoor 1 (WP2S1)

Fig. 16: Doorsnede van WP2S1

WP3S1 en WP3S2 zijn greppels met een grijsgele gevlekte vulling. Ze hebben een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 73 cm. Naast WP3S2 ligt WP3S3, een rond paalspoor met een donkere grijsgele gevlekte vulling. Het heeft een lengte van 19 cm. Deze sporen bevatten geen vondstmateriaal.

Fig. 17: Werkput 3, spoor 1 (WP3S1)

Fig. 18: Werkput 3, spoor 2 (vooraan) en spoor 3 (achteraan)

WP4S1 en WP4S2 zijn opnieuw twee greppels met een grijsgele gevlekte vulling. Ze hebben een noordwest-zuidoost oriëntatie en lopen parallel aan elkaar. Vermoedelijk zijn ze te interpreteren als bandensporen, gezien hun gecompecteerde vulling. Ze bevatten geen vondstmateriaal. WP5S1 is een greppel met een grijsgele gevlekte vulling. Het heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 50 cm. Het spoor bevatte geen vondstmateriaal.

Fig. 19: Werkput 4, sporen 1 en 2

Fig. 20: Werkput 5, spoor 1 (WP5S1)

Fig. 21: Bovenzijde WP26AV1

Fig. 22: Onderzijde WP26AV1

In werkput 26 werd een silex aangetroffen (WP26AV1). Het gaat meer bepaald om een kling met schors, zonder retouches. Naar aanleiding daarvan werd ter hoogte van werkput 26 een kijkvenster aangelegd, maar dit bracht geen andere silex vondsten aan het licht. Wel werd WP26S1 aangetroffen.

WP26S1 is een greppel met een donkere grijsgele gevlekte vulling. Het heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en een gemiddelde breedte van 2,39 m. Het spoor bevatte een wandfragment industrieel wit aardewerk, wat wijst op een datering in de nieuwste tijd. Vermoedelijk komt het spoor overeen met een perceelsgrens die te zien is op de Popp kaart.

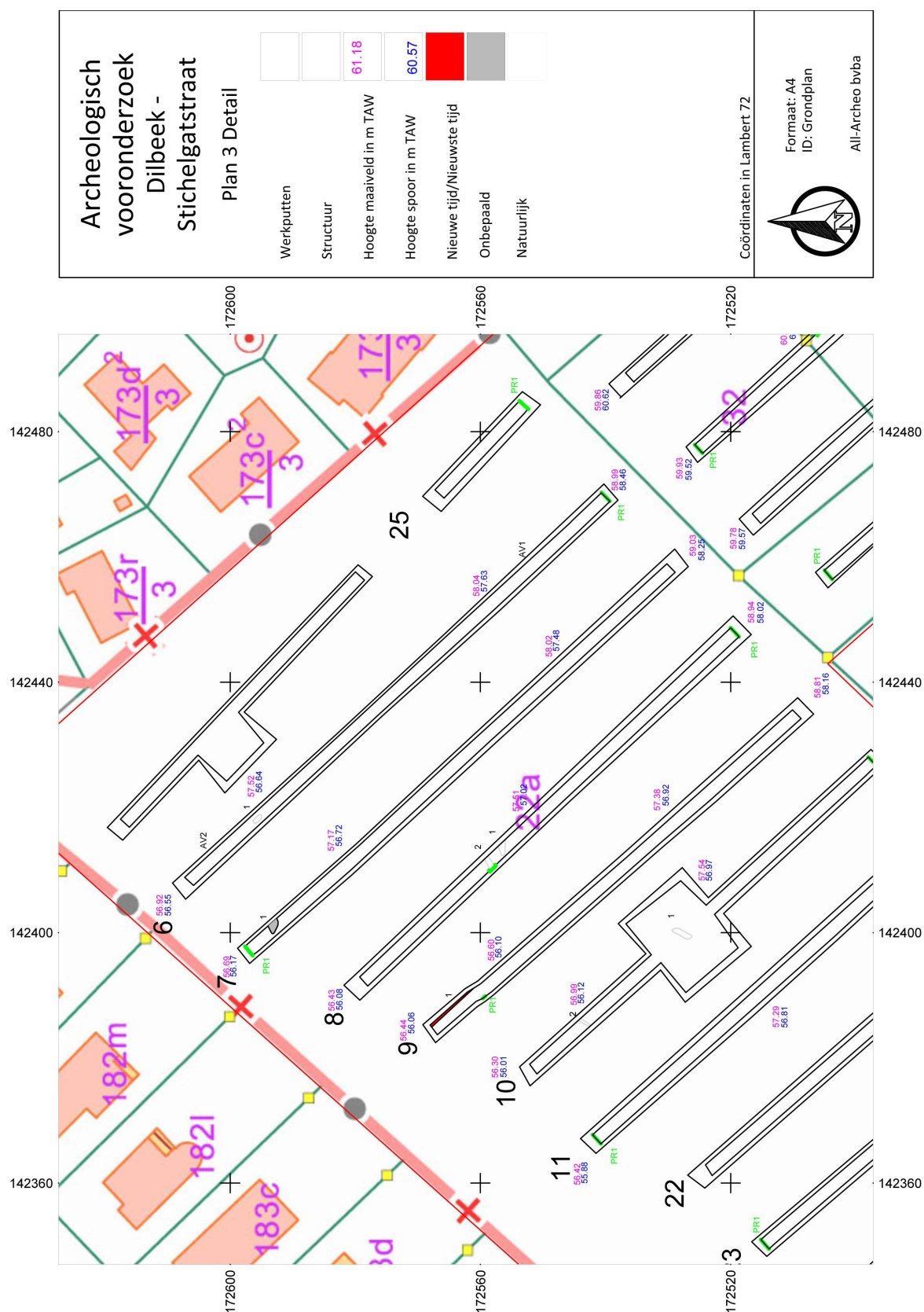

Fig. 23: *Detail centrale zone*

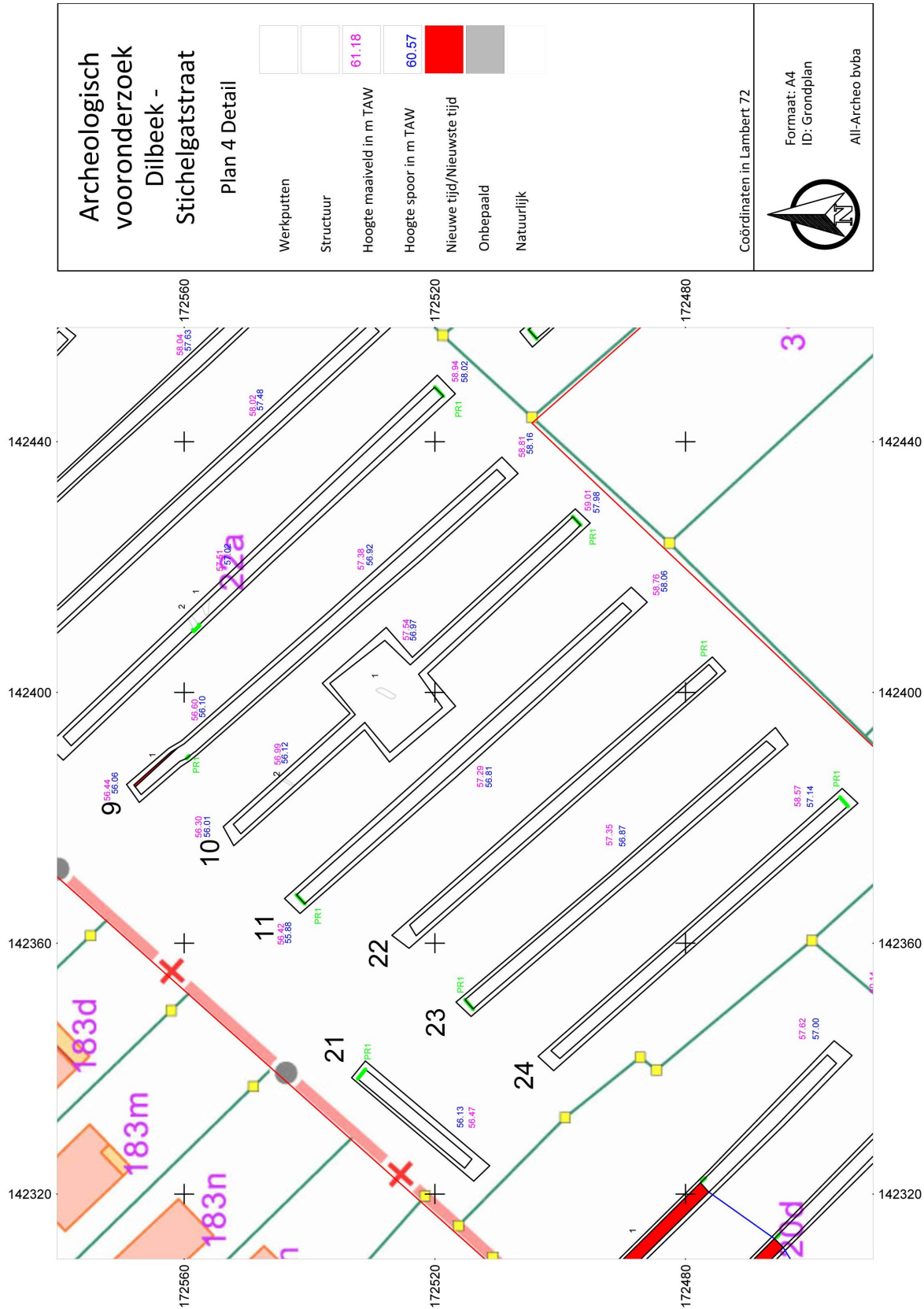

Fig. 24: Detail 2 centrale zone

5.2.2 Centrale zone (WP6-11 en 21-25)

Werkput 6 bevatte slechts één spoor: WP6S1. Het is ovaal van vorm en heeft een donkere grijsgele gevlekte vulling, maar is als natuurlijk te beschouwen. Ook in de zone er rond werden nog verschillende gelijkaardige sporen aangetroffen, met name WP7S1, WP8S1, WP8S2, WP10S1 en WP10S2. Ze lijken afkomstig van bomen en wijzen er op dat het perceel in het verleden bebost is geweest. WP9S1 is een terracotta drainagebuis. Het heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en watert af naar het laagste deel van het terrein, dat onder water stond.

Fig. 25: Werkput 6, spoor 1 (WP6S1)

Fig. 26: Werkput 8, spoor 1 (WP8S1)

Fig. 27: Werkput 9, spoor 1 (WP9S1)

Fig. 28: Vondsten WP6AV1

Naast sporen werden in deze zone ook vondsten aangetroffen, bij het aanleggen van het vlak. WP6AV1 omvat twee wandfragmenten handgevormd aardewerk van 10 mm dik, gemagerd met schervengruis en besmeten. WP6AV2 zijn eveneens twee wandfragmenten handgevormd aardewerk van 10 mm dik en gemagerd met schervengruis. Ze zijn echter niet besmeten, maar zijn wel verbrand. WP7AV1 is een wandfragment handgevormd aardewerk van 8 mm dik, gemagerd met schervengruis.

Fig. 29: Vondsten WP6AV2

WP24AV1 is een wandfragment handgevormd aardewerk van 7 mm dik en gemagerd met schervengruis.

De vondsten zijn te dateren in de metaaltijden. Handgevormd aardewerk werd enkel aangetroffen in de centrale zone. Helaas zijn ze, zoals gezegd, niet te relateren aan sporen. Gezien de vondsten zich op het laagst gelegen deel van het terrein bevinden, zijn ze er mogelijk afgezet na erosie van een andere plaats buiten de onderzoekszone. Mogelijk wijzen ze dus op de aanwezigheid van sporen uit de metaaltijden in de nabije omgeving. Waarschijnlijk betreft het een locatie ten zuid(west)en of ten oosten van de centrale zone.

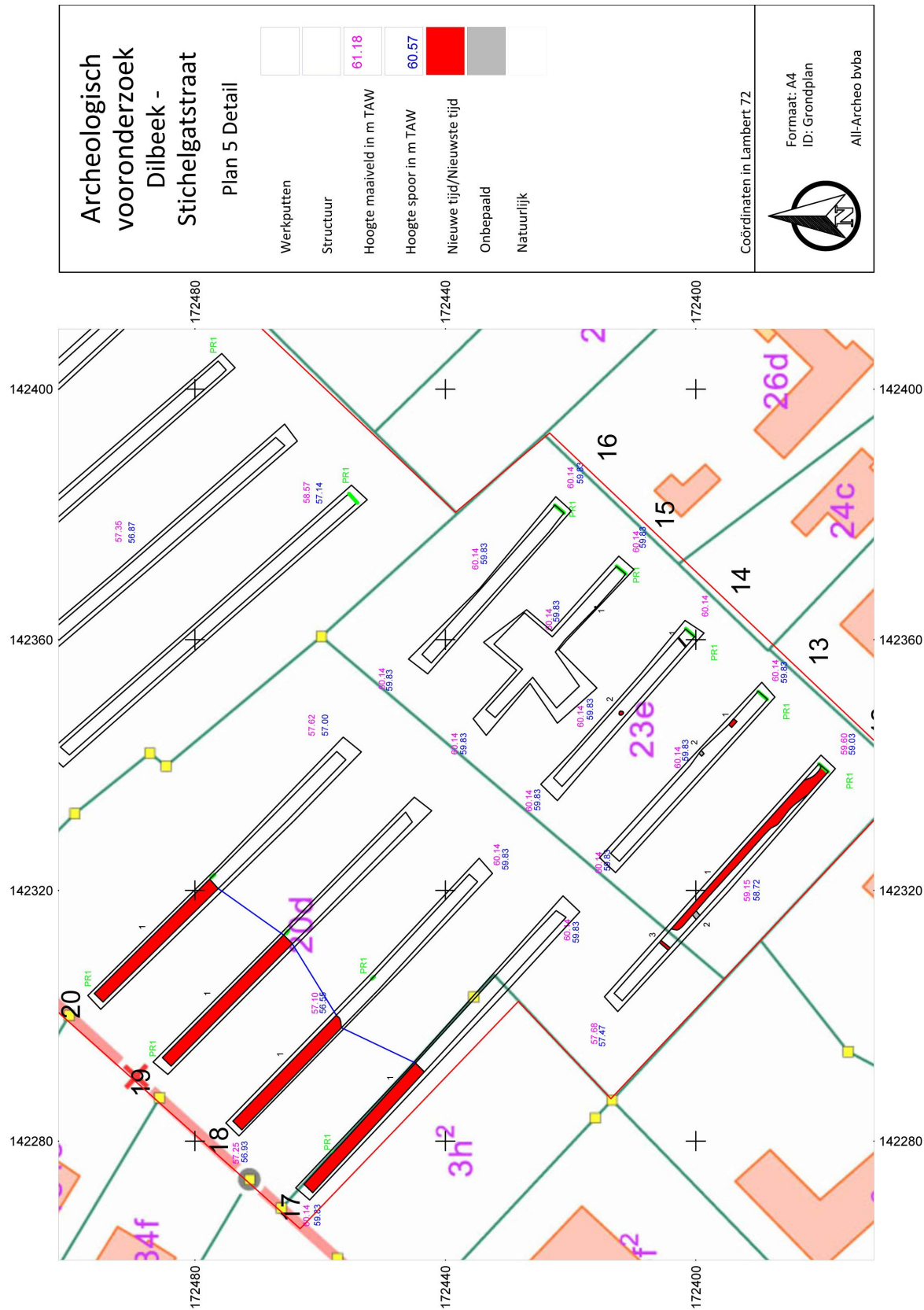

Fig. 30: Detail westelijke zone

5.2.3 Westelijke zone (WP12-20)

WP12S1 is een greppel met een grijsgele gevlekte vulling. Het heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en een gemiddelde breedte van ca. 2,70 m. De vulling bevatte geotextiel en een randfragment industrieel wit aardewerk van een kopje. De vondsten dateren het spoor in de nieuwste tijd. WP12S2 is een kuil met een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Het heeft een breedte van 88 cm en wordt oversneden door WP12S1. WP12S3 is een plastic afvoerbuiss, opnieuw te dateren in de nieuwste tijd.

Fig. 31: Werkput 12, spoor 1 (rechts) en spoor 2 (links)

Fig. 32: Werkput 12, spoor 3 (WP12S3)

WP13S1 is een rechthoekige kuil met een donkere bruingrijze gevlekte vulling. Het heeft een maximale lengte van 1,24 m. Het bevatte een wandfragment rood geglaazuurd aardewerk, te dateren in de nieuwe of nieuwste tijd. WP13S2 is eveneens een rechthoekige kuil en heeft een grijsbruine gevlekte vulling. Het heeft een breedte van 57 cm.

Fig. 33: Werkput 13, spoor 1 (WP13S1)

Fig. 34: Werkput 13, spoor 2 (WP13S2)

WP14S1 is een greppel met een homogene lichtgrijze vulling. Het heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie en een gemiddelde breedte van 22 cm. Het bevatte plastic en is daardoor te dateren in de nieuwste tijd. WP14S2 is een ronde kuil met een lichte grijsbruine gevlekte vulling. Het spoor heeft een diameter van 64 cm. Het spoor bevatte een wandfragment majolica en is daardoor te dateren in de nieuwe tijd.

Fig. 35: Werkput 14, spoor 1 (WP14S1)

Fig. 36: Werkput 14, spoor 2 (WP14S2)

WP15S1 is een vierkant paalspoor met een grijsgele gevlekte vulling. Het spoor heeft zijden van 20 cm en bevatte geen vondstmateriaal. In werkput 16 werden geen sporen aangetroffen. Werkputten 17 tot 20 bevatten allen in het noordwesten van de werkput een verstoring: WP17S1, WP18S1, WP19S1 en WP20S1. Die heeft een bruinigrijze gevlekte vulling en bevatte behoorlijk wat puin. Hierdoor lijken de sporen te dateren in de nieuwste tijd. De verstoring bevond zich tot op een diepte van 1,10 m onder het maaiveld (zie WP17PR1).

Fig. 37: Werkput 15, spoor 1 (WP15S1)

Fig. 38: Werkput 17, spoor 1

Fig. 39: Werkput 17, profiel 1 (WP17PR1)

6 Waardering, analyse van de geplande situatie: effecten, en advies

- Zijn er sporen aanwezig?
 - Verspreid over het terrein werden sporen aangetroffen. Het betreft echter een erg lage densiteit aan sporen.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
 - De sporen in het oosten en westen van het terrein zijn antropogeen van oorsprong. Centraal op het terrein werd echter een groot aantal natuurlijke sporen aangetroffen, wat er op lijkt te wijzen dat dit deel van het terrein in het verleden bebost was. Op de Ferrariskaart is een bos aangegeven in het noorden van het onderzoeksterrein, waar ook een grotere concentratie aan natuurlijke sporen aangetroffen werd. Dit lijkt de hypothese te bevestigen.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
 - De sporen lijken over het algemeen goed bewaard. Vooral in het laagst gelegen deel van het terrein – het centrale deel van het terrein – bevindt het archeologisch niveau zich het diepst onder het maaiveld. Daardoor zijn eventuele sporen in deze zone goed bewaard gebleven. Op het hoger gelegen oostelijke deel bevindt het archeologisch niveau zich echter opvallend ondiep onder het maaiveld. Dit wijst er mogelijk op dat deze zone aangetast is door erosie.
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - Buiten een grote verstoorde zone in het noordwesten van het terrein, werden geen structuren vastgesteld.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - De sporen die gedateerd kunnen worden, behoren allemaal tot de nieuwe of nieuwste tijd.
 - Tijdens de aanleg van werkputten in de centrale zone werden echter vondsten uit de metaaltijden aangetroffen, die niet gerelateerd zijn aan sporen. Mogelijk wijzen ze op de aanwezigheid van sporen uit de metaaltijden in de nabije omgeving, die mogelijk geërodeerd zijn. Waarschijnlijk betreft het een locatie ten zuid(west)en of ten oosten van de centrale zone.
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
 - Gezien de afwezigheid van structuren en het ontbreken van sporen ouder dan de nieuwe tijd, wordt een vervolgonderzoek weinig zinvol geacht.
 - Wel wijst de vondst van handgevormd aardewerk uit de metaaltijden vermoedelijk op de aanwezigheid van een site in de buurt van het onderzoeksgebied.

7 Bibliografie

7.1 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2014)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centrale Archeologische Inventaris (2014)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2014)
<http://dov.vlaanderen.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2014)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

8 Bijlagen

8.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel
WP	Werkput
S	Spoor
PR	Profiel

8.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

8.3 Archeologische periodes

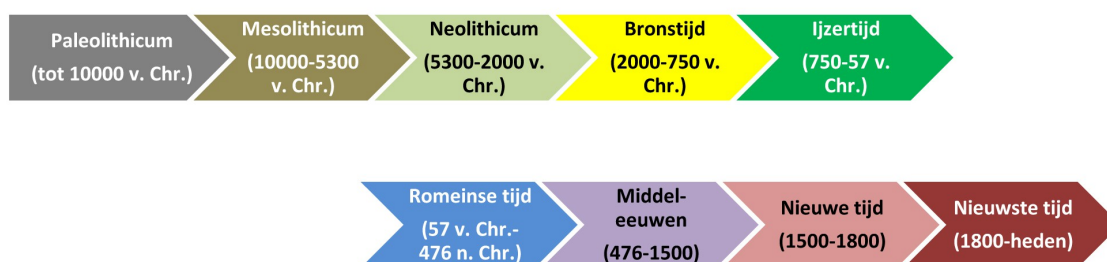

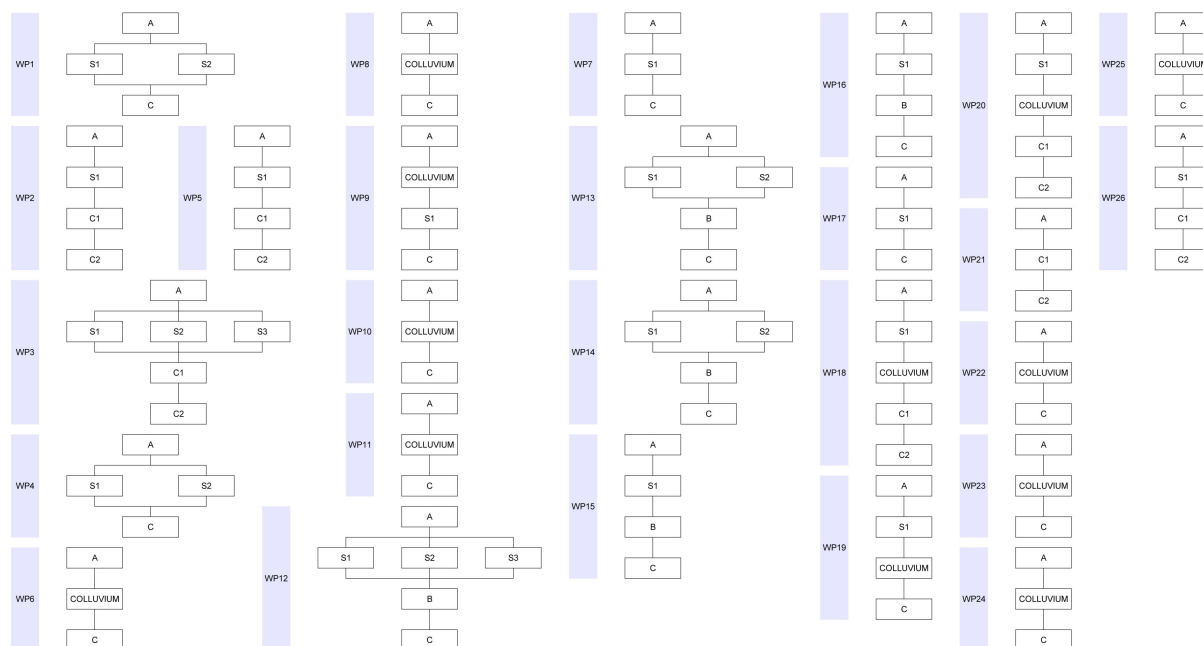
Fig. 40: Archeologische periodes

8.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail
 Plan 3: Detail
 Plan 4: Detail
 Plan 5: Detail

Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen

Tekening 2: Profiel- en coupetekeningen

8.5 Harrismatrix**8.6 Sporenlijst**

Werkput	Sporer	Kleur			Homogeen/heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofdkleur	Bijkleur			
1	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoekig	kuil
1	2	licht	grijs	bruin	gevekt	ovaal	paalspoor
2	1	licht	bruin	grijs	gevekt	vierkant	paalspoor
3	1		grijs	geel	gevekt	rechthoekig	greppel
3	2		grijs	geel	gevekt	rechthoekig	greppel
3	3	donker	grijs	geel	gevekt	rond	paalspoor
4	1		grijs	geel	gevekt	onregelmatig	greppel
4	2		grijs	geel	gevekt	langwerpig	greppel
5	1		grijs	geel	gevekt	rechthoekig	greppel
6	1	donker	grijs	geel	gevekt	ovaal	natuurlijk
7	1	donker	grijs	geel	gelaagd	onregelmatig	natuurlijk
8	1	donker	grijs	geel	gevekt	onregelmatig	natuurlijk
8	2	donker	grijs	geel	gevekt	rechthoekig	greppel/natuurlijk
9	1	donker	bruin				afwatering
10	1		grijs	geel	gevekt	rechthoekig	natuurlijk
10	2	licht	bruin	geel	gevekt	rechthoekig	natuurlijk
12	1		grijs	geel	gevekt	onregelmatig	greppel
12	2	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoekig	kuil
12	3	donker	grijs		homogeen	rechthoekig	afvoerbuiss
13	1	donker	bruin	grijs	gevekt	rechthoekig	kuil

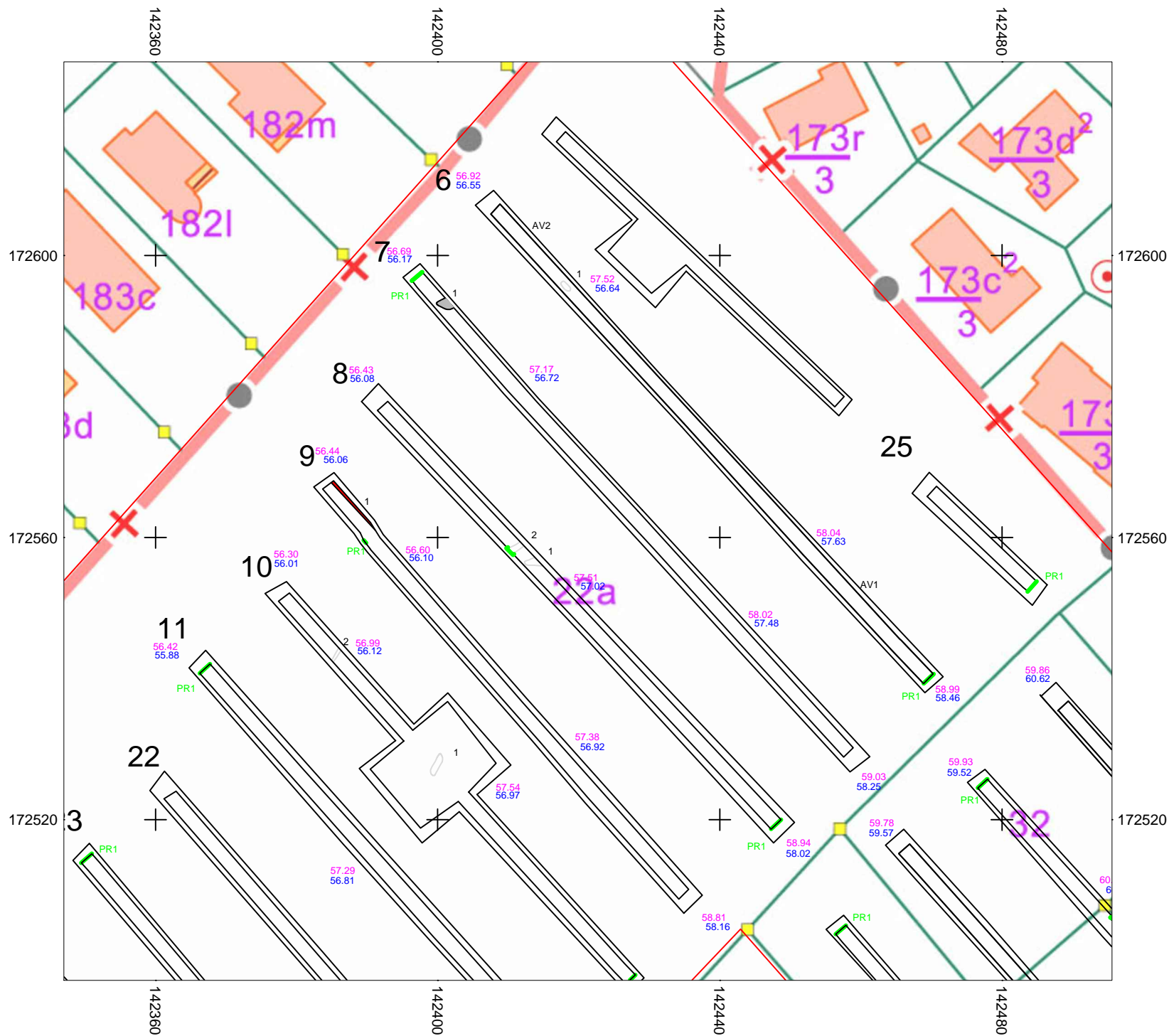
Werk-put	Spoor	Kleur			Homogeen/heterogeen	Vorm	Interpretatie
		Donker/ licht	Hoofdkleur	Bijkleur			
13	2		grijs	bruin	gevekt	vierkant	kuil
14	1	licht	grijs		homogeen	rechthoekig	greppel
14	2	licht	grijs	bruin	gevekt	rond	kuil
15	1		grijs	geel	gevekt	vierkant	paalspoor
17	1		bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	verstoring
18	1		bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	verstoring
19	1		bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	verstoring
20	1		bruin	grijs	gevekt	onregelmatig	verstoring
26	1	donker	grijs	geel	gevekt	onregelmatig	greppel

8.7 Vondstenlijst

Vondstnr.	Locatie		Inzamelingswijze	Aardewerk		
	Werkput	Spoor		Vaatwerk	Bouwmateriaal	Andere
AV001	6	AV1	Vlak	2		
AV002	6	AV2	Vlak	2		
AV003	7	AV1	Vlak	1		
V001	12	1	Vlak	1		
V002	13	1	Vlak	1		
V003	14	2	Vlak	1		
AV004	24	AV1	Vlak	1		
V004	26	1	Vlak	1		
AV005	26	AV1	Vlak			

8.8 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Dilbeek - Stichelgatstraat

Plan 3 Detail

Werkputten

Structuur

Hoogte maaiveld in m TAW

Hoogte spoor in m TAW

Nieuwe tijd/Nieuwste tijd

Onbepaald

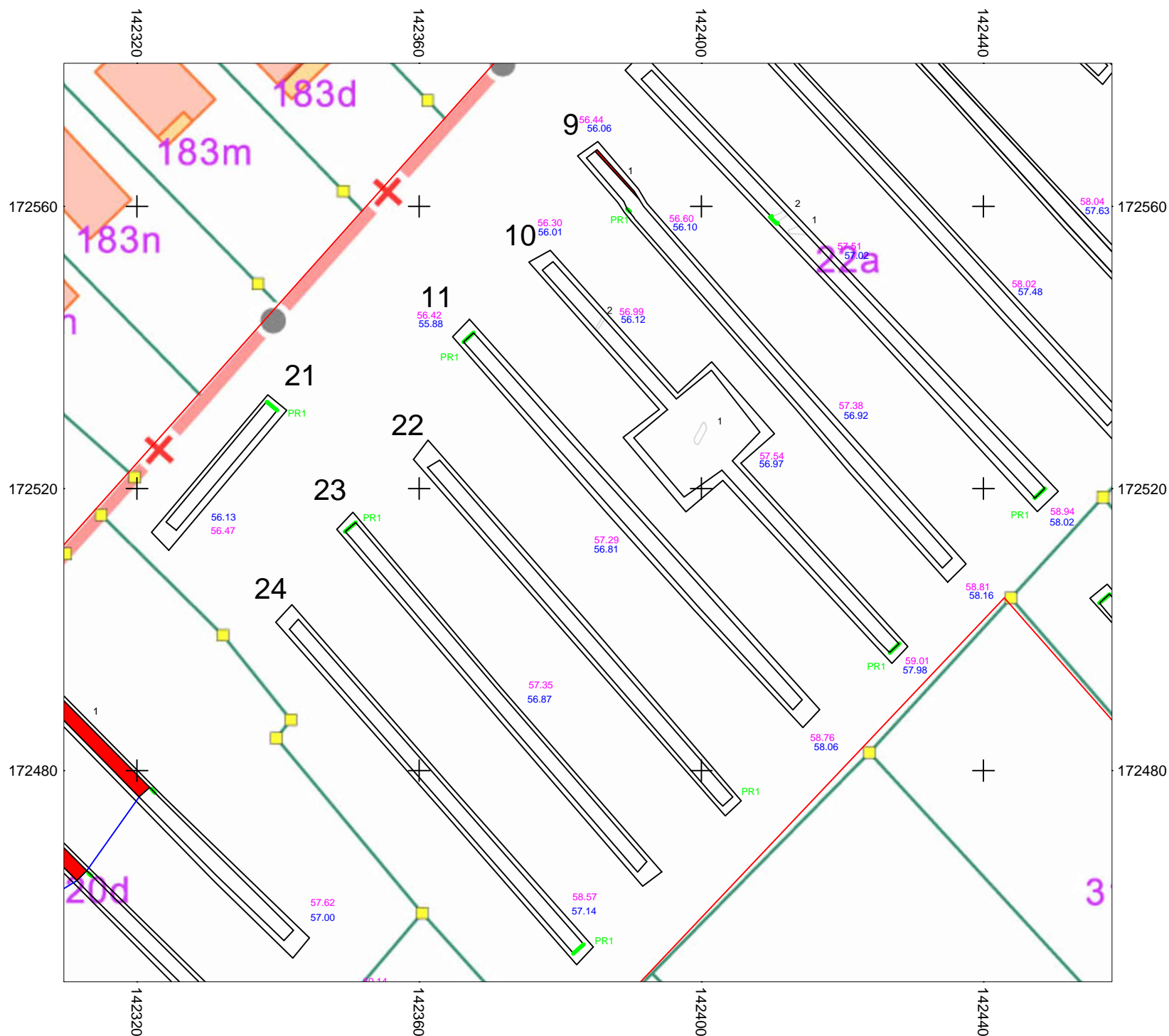
Natuurlijk

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Dilbeek - Stichelgatstraat

Plan 4 Detail

Werkputten

Structuur

Hoogte maaiveld in m TAW

Hoogte spoor in m TAW

Nieuwe tijd/Nieuwste tijd

Onbepaald

Natuurlijk

Coördinaten in Lambert 72

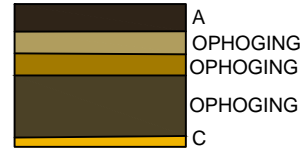
Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

WP1 PR1

WP1 PR2

WP2 PR1

WP3 PR1

WP4 PR1

WP5 PR1

WP6 PR1

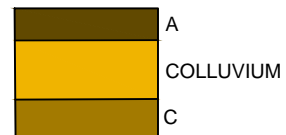
WP7 PR1

WP8 PR1

WP9 PR1

WP10 PR1

WP11 PR1

WP12 PR1

WP13 PR1

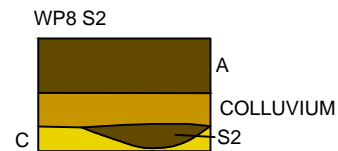
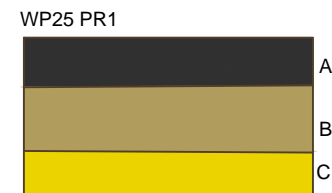
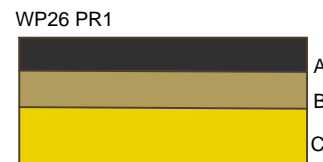
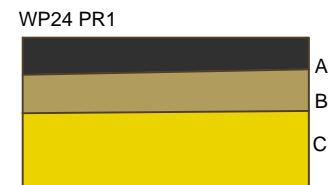
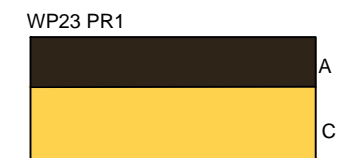
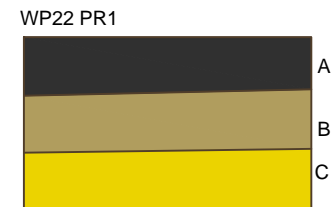
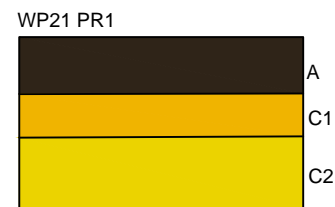
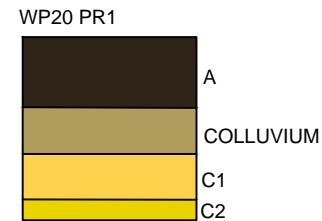
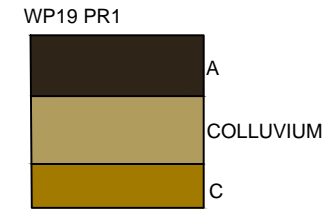
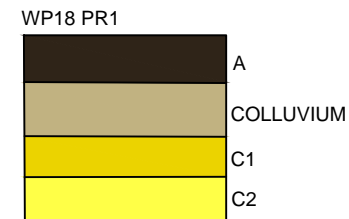
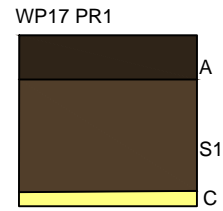
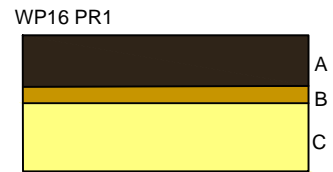
WP14 PR1

WP15 PR1

1m

1m

Proefsleuvenonderzoek Stichelgatstraat te Dilbeek
Bodemkundige verificatie putwandprofielen
Drs. R.P.A. Paulussen

Inleiding

In maart 2014 is door All-Archeo bvba een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op en terrein gelegen tussen de Stichelgatstraat en de Wilgengarde te Dilbeek (zie figuur 3). In totaal zijn binnen het onderzoeksgebied 26 parallel aan elkaar georiënteerde proefsleuven van 2 meter breed aangelegd (zie figuur 2). De proefsleuven lagen dwars op het natuurlijke reliëf bestaande uit de glooiing van een natuurlijke laagte die in zuidwestelijke richting afwatert richting de Smissenbos waterloop (figuur 5). Het hoogste deel van het onderzoeksgebied ligt in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied langs de Stichelgatstraat. Van daar uit loopt het terrein geleidelijk af in noordwestelijke richting.

In opdracht van All-Archeo zijn op 23 maart 2014 de profielen van de proefsleuven beschreven bodemkundig geïnterpreteerd volgens de ASB 5.21 en het FAO Unesco determinatiesysteem. Ten behoeve van de beschrijvingen is gelet op het leem/kleigehalte (textuur), de kleur, sedimentaire structuur, consistentie, bioturbatie en (pseudo)glyverschijnselen onder invloed van grond- en bodemwater. Op basis hiervan zijn bodemhorizonten onderscheiden conform het reguliere classificatiesysteem. Vanwege de hoge grondwaterstand konden de profielputten in het laagste deel van het onderzoeksgebied (proefsleuven 7, 8, 9, 11 en 17 tot en met 21) niet in het verificatieonderzoek worden meegenomen.

Een aantal representatief geachte profielen zijn gefotografeerd waarbij de bodemkundige interpretatie op de profielfoto's zijn aangeduid (zie figuur 6).

Verwachte bodemopbouw

De bodem binnen het onderzoeksgebied bestaat volgens de bodemkaart van België (figuur 4) uit vier bodemsoorten: droge leembodems met een textuur B horizont oftewel briklaag (Aba1), matig droge leembodems met een textuur B horizont oftewel briklaag (Aca1), matig droge leembodems zonder profiel (Acp) en matig natte leembodems zonder profiel (Adp). De Aca1-bodems zijn gevormd in een siltige eolische (primaire) leem; de Acp- en Adp-bodems in een siltige (secundaire) colluviale leem. De eolische leem dateert naar verwachting uit het Weichseliaan (Brabant leem); de colluviale leem dateert uit het Laat-Holoceen, is het gevolg van antropogene erosie en bedekt in de laagtes de oudere, Pleistocene eolische leem. Volgens het FAO-WRB classificatiesysteem betreft het zogenaamde luvisols. De bodems zijn min of meer parallel georiënteerd aan de as van de afwateringslaagte en vormen een bodemcatena (i.e. een logische serie opeenvolgende bodemeenheden gebaseerd op een specifieke landschappelijke situatie).

Leem(brik)gronden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een 'briklaag' of textuur B horizont, die op minder dan 80 cm –mv begint. Een briklaag is een veelal roodbruine laag waarin door de inspoeling van lutum een textuur-B oftewel Bt-horizont is ontstaan. Deze laag is door het hogere lutumgehalte vrij stug ten opzichte van de bovenliggende A- en E-horizonten en de onderliggende C-horizont. Om als briklaag te kwalificeren dient de lutum-inspoelings horizont tenminste 15 cm dik te zijn en minimaal 8% lutum te bevatten. De maximaal waargenomen dikte bedraagt ruim 60 cm. De overgang naar de C-horizont via de BC-horizont verloopt zeer geleidelijk. Figuur 1 is een voorbeeldprofiel van een volledig ontwikkelde leembrikgrond in een lössleem.

De leembrikgronden zijn ontstaan toen de oorspronkelijke kalkrijke Brabant Leem tot grotere diepte ontkalkt raakte, waarna onder invloed van een neerwaartse percolatie van regenwater ook kleideeltjes konden gaan uitspoeling uit de bodemtoplaag. Klei-uitspoeling heeft plaatsgevonden in de A- en de E-

¹ Bosch, J.H.A., 2005. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht. TNO-rapport, NITG 05-043-A.

horizont. Onder invloed van de pH-waarde accumuleerde de klei in de eerder genoemde inspoelingslaag of Bt-horizont.

Het proces van kleimobilisatie verloopt dusdanig traag dat brikgronden alleen in de top van de oudere, veelal primaire eolische lössleem worden aangetroffen. De leembrikgronden met een nog volledig A-E-Bt-BC-C profiel worden aangeduid met de code Aba0. Deze volledig intacte bodems komen in het onderzoeksgebied volgens de bodemkaart niet voor. Het areaal buiten de laagte bestaat uit leembrikgronden met een textuur B-horizont en bodemfase 1 (codes Aba1 en Aca1). Hiervan is de oorspronkelijke E-horizont en vaak ook een deel van de B-horizont verdwenen.. In de laagte ligt colluvium. Deze zeer jonge afzettingen worden gekenmerkt door nauwelijks of geen bodemvorming waardoor zich nog geen brikgrond heeft kunnen ontwikkelen (ApC-profielen). Dergelijke bodems worden op de bodemkaart aangeduid als vaaggronden of leembodems zonder profielontwikkeling en enkel een bouwvoor oftewel Ap-horizont die direct op het moedermateriaal oftewel de C-horizont ligt (code Acp of Adp)).

Figuur 1: Referentieprofiel van een leembrikgrond onder bouwland in lössleem bij St. Geertruid (NL). N 50°77' 22" / E 005°44'36". (foto: R. Paulussen).

Resultaten

Uit de beschrijvingen van de onderzochte putprofielen blijkt dat binnen het gehele onderzoeksgebied (löss)leemafzettingen voorkomen. Binnen het hoger gesitueerde zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied betreft het conform de bodemkaart een droge eolische leemafzetting. Opvallend is echter dat de textuur-B (Bt) horizont hier slechts zeer zwak ontwikkeld lijkt, zowel wat betreft dikte als wat betreft het lutumpercentage. In enkele profielen kon daardoor enkel nog gesproken worden van een Bw-horizont gekenmerkt door een zwakke verbruining. Oorzaak hiervan lijkt bodemerosie in combinatie met bioturbatie en een relatief dikke bouwvoorzone te zijn waardoor een substantieel deel van de oorspronkelijke Bt-horizont is afgevoerd c.q. opgenomen in de moderne bouwvoor. In put 1 is de aangetroffen Bt-horizont nog slechts 15 cm dik; in de putten 2, 3 en 26 is enkel sprake van een Bw-horizont van ca. 15 cm dik p een overgangshorizont (BC). In put 4 wordt de Btw-horizont afgedekt door een dunne laag colluvium (C1) van circa 20 cm.

Ter plaatse van de putprofielen 2, 4 en 26 ligt de overgang van de droge leembodems (Aba en Aca bodems) met een B(t)w-horizont veelal direct onder de bouwvoor (Ap) naar de laagte in het noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied met jongere colluviale leembodems. Deze colluviale

bodems worden gekenmerkt door een ApC(g)-profiel. Het colluvium wordt met name gekenmerkt wordt door een beduidend geringere consistentie (drukvastheid), een bruinigrijze kleur als gevolg van een enigszins hoger organisch stofgehalte en gleyverschijnselen (oxidatie-reductievlekken) als gevolg van een periodiek hoge grondwaterstand. In het colluvium komen ook antropogene bestanddelen in de vorm van kleine fragmenten baksteen en steenkool voor die oorspronkelijk via bemesting in de bodem zijn terecht gekomen.

Plaatselijk zijn onder het jonge colluvium restanten van oude bodems (Ab-horizonten) aangetroffen. Deze zijn waargenomen in de putten 8, 22 en 25. Deze Ab-horizonten worden gekenmerkt door restanten van een oorspronkelijke donkergrijze A-horizont, een hoger lutumgehalte (textuurklasse Ks4), een grotere consistentie (drukvastheid) en een intense bioturbatiezone inclusief resten van graafgangen. Het bovenliggende jonge colluviumpakket inclusief de hierin aanwezige moderne bouwvoor is hier circa 70 cm dik. In het colluvium kon geen fasering worden onderscheiden. Ook in put 18 is een enkelvoudig colluviumpakket van 70 cm dik waargenomen.

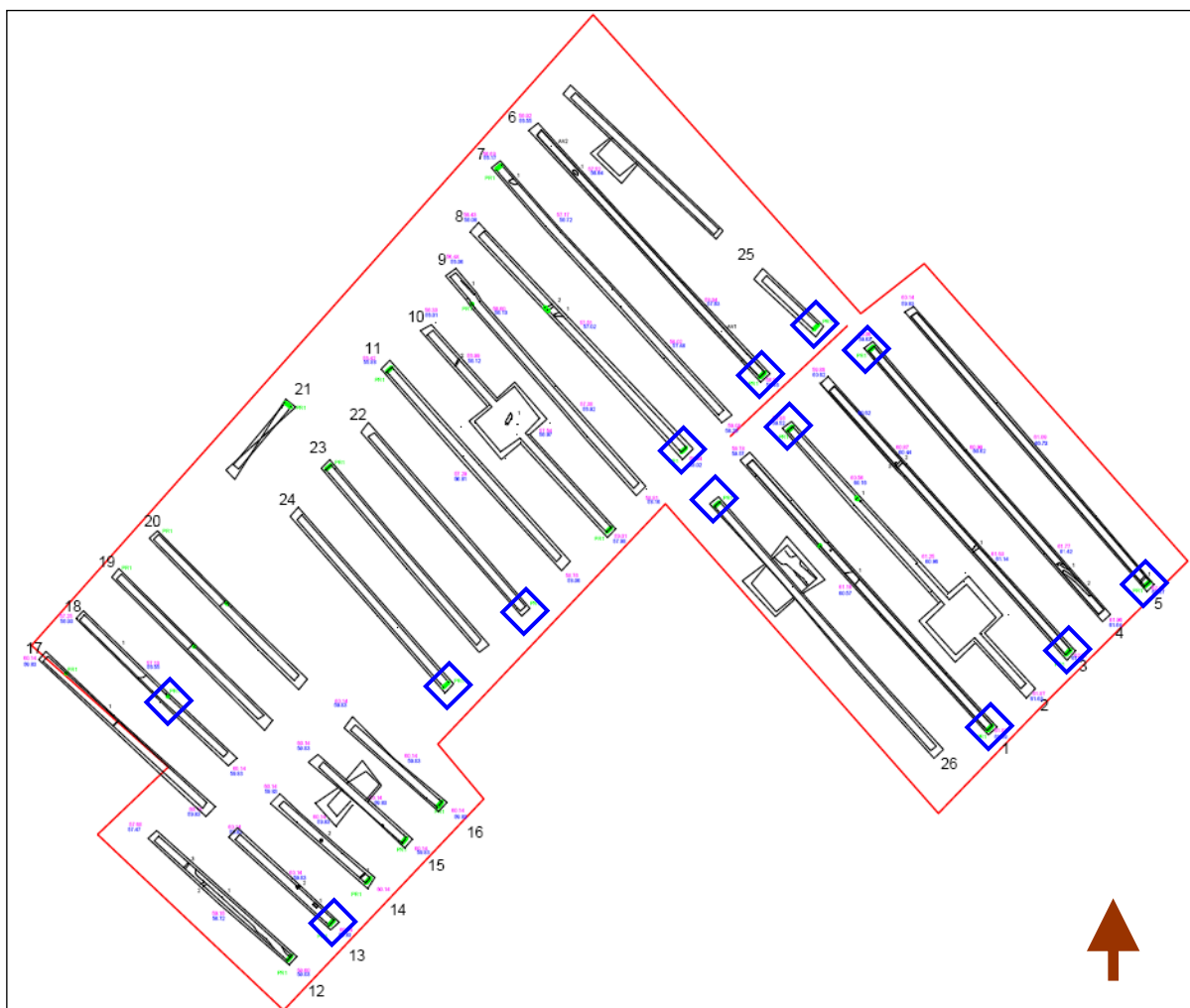
In het uiterste zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is de oorspronkelijke bodem door recente wortelwerking plaatselijk sterk verstoord. Het putprofiel 13 bestaande uit een Ap van 30 cm, een geroerde A/C van 10 cm en een colluviale C-horizont van minimaal 45 cm, is representatief voor de oorspronkelijke bodem binnen dit deelgebied.

Conclusie

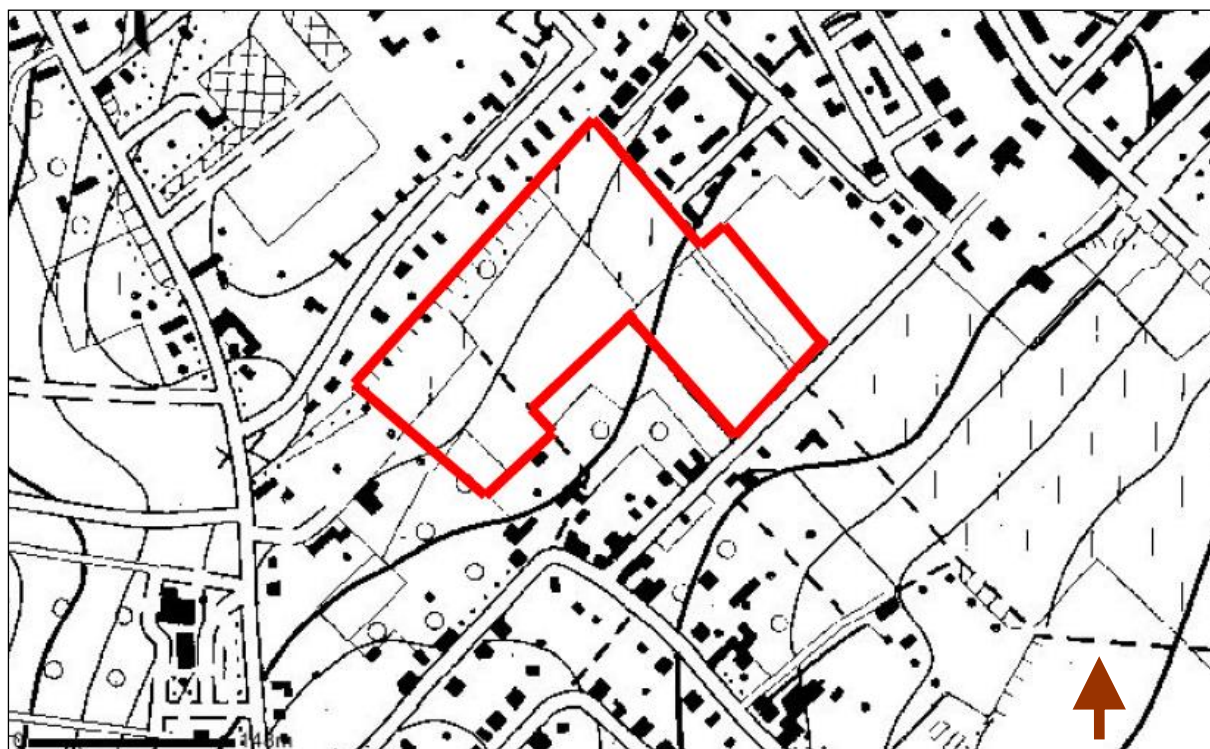
Op basis van het voor zover als mogelijk uitgevoerde verificatieonderzoek van de bodem in de gegraven profielputten ter plaatse van het archeologisch onderzoeksgebied Stichelgatstraat te Dilbeek blijkt dat de bodem binnen het relatief hoog gesitueerde zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied conform de verwachting uit eolische leembodems (Brabant leem) bestaat waarin zich oorspronkelijk een textuur B horizont (luvisol) heeft ontwikkeld. Door recente bodembewerking en erosie is de bodem hier echter sterk aangetast en is het grootste deel van de oorspronkelijk B-horizont verdwenen c.q. in de bouwvoor opgenomen.

Binnen het lager gelegen noordwestelijke deel van het onderzoeksgebied bestaat de bodem uit een pakket jonge colluviale leem van circa 70 cm dik, zonder profielontwikkeling. Onder deze colluviale afzetting komen echter nog oudere bodems voor getuige de aanwezigheid van afgedekte A-horizonten met een meer kleiige textuur. Het colluvium is enkelfasig en dateert naar verwachting uit de nieuwe tijd. Als gevolg van de afzetting van colluvium zal ook de grondwaterstand binnen deze laagte in de loop der tijd geleidelijk zijn gestegen tot het huidige niveau van ca. 80 cm –mv langs de zuidoostelijke rand. De bodemopbouw binnen het laagste deel van het onderzoeksgebied kon als gevolg van de zeer hoge grondwaterstand niet nader worden bepaald.

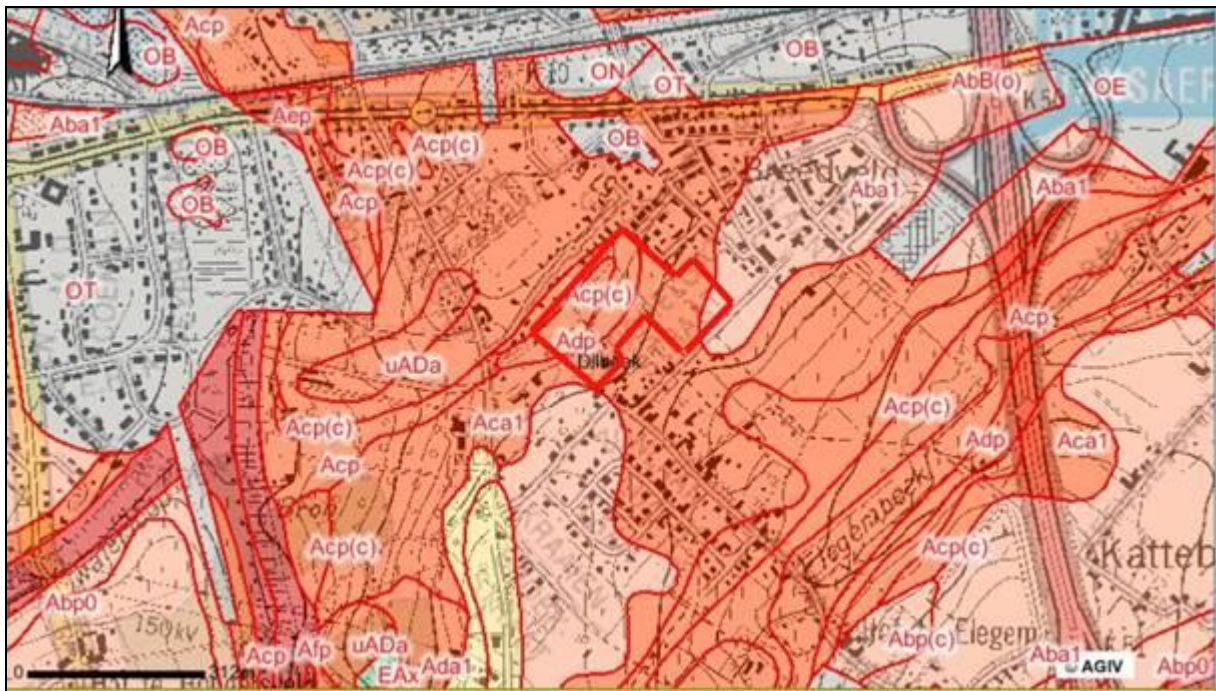
De bevindingen sluiten in hoofdlijnen aan op de bodemkundige belijning en interpretatie van de profielen zoals deze ten tijde van het archeologische onderzoek door All-Archeo zijn aangeduid en geregistreerd. In slechts enkele profielputten is sprake van een afwijkende interpretatie.

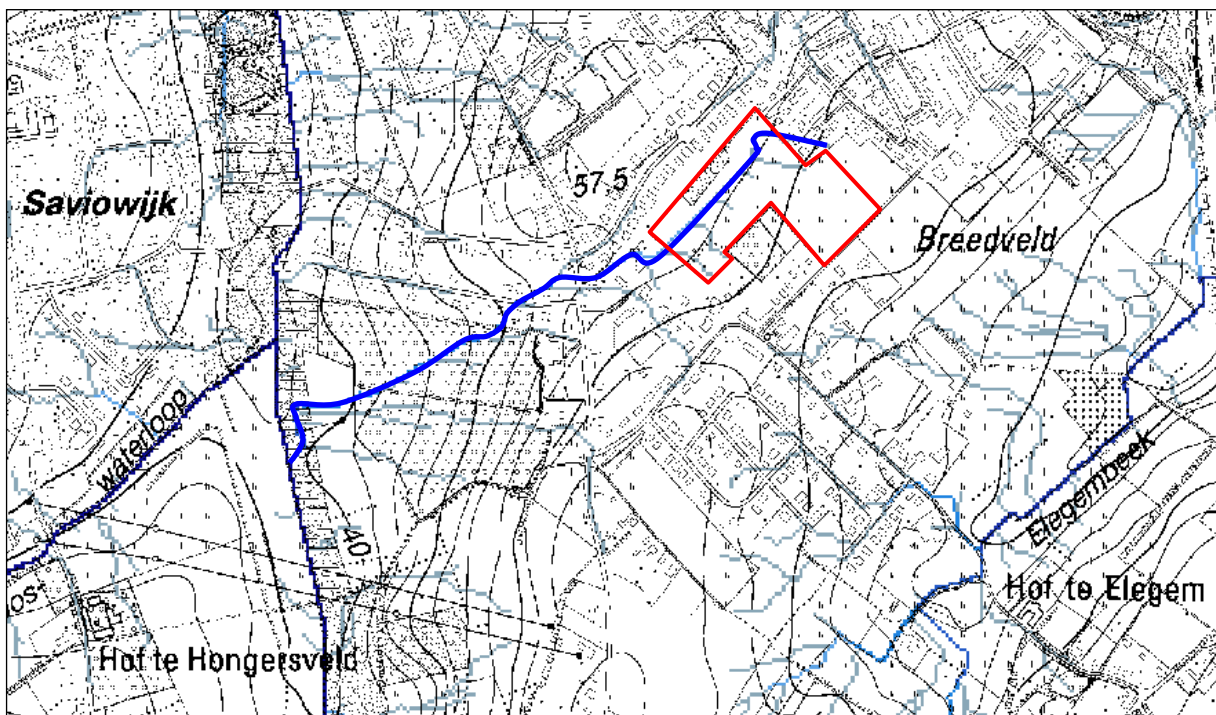
Figuur 2: Puttenplan met de geverifieerde profiellocaties (blauw gemarkeerd)

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied tussen de Stichelgatstraat en de Wilgengaarde.

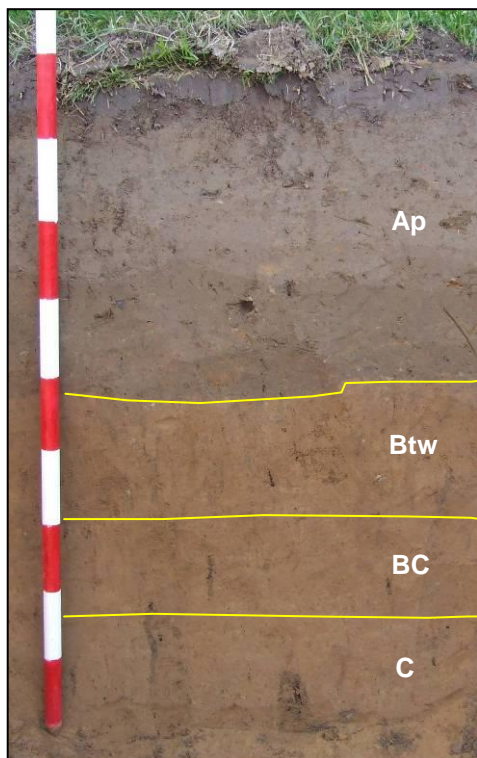

Figuur 4: Situering va het onderzoeksgebied op de bodemkaart van België.

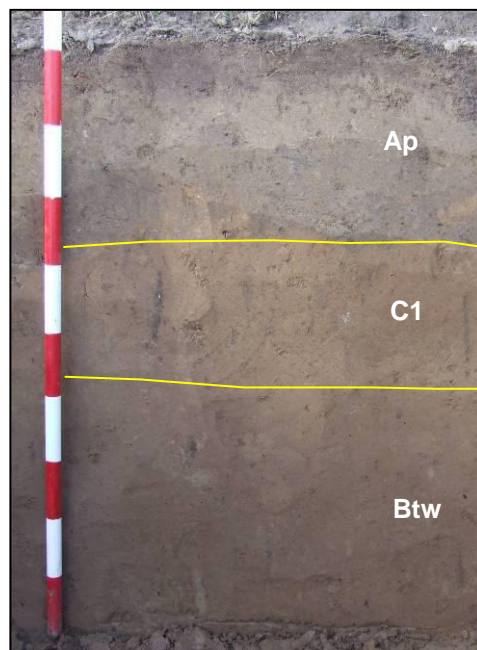
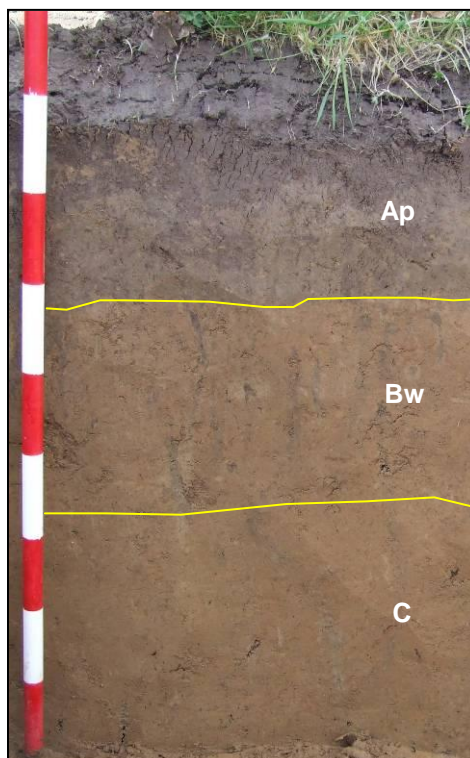

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het actuele afwateringssysteem

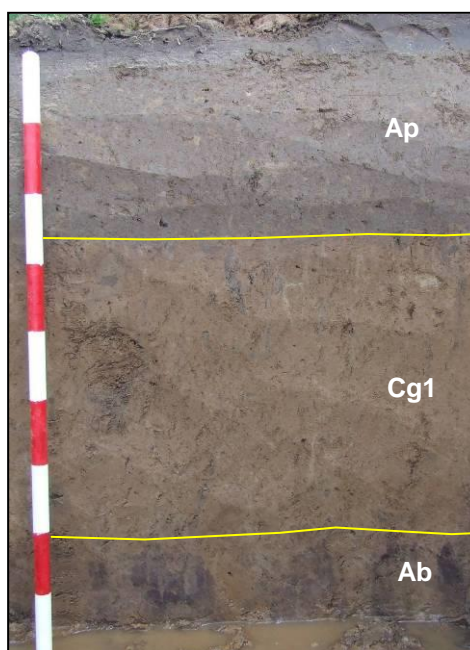
Figuur 6

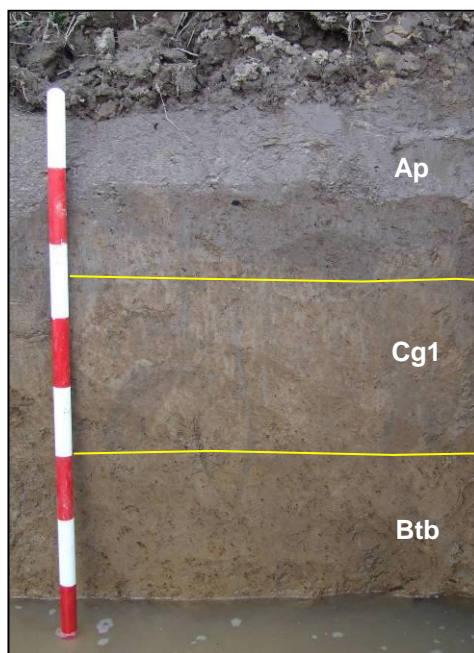
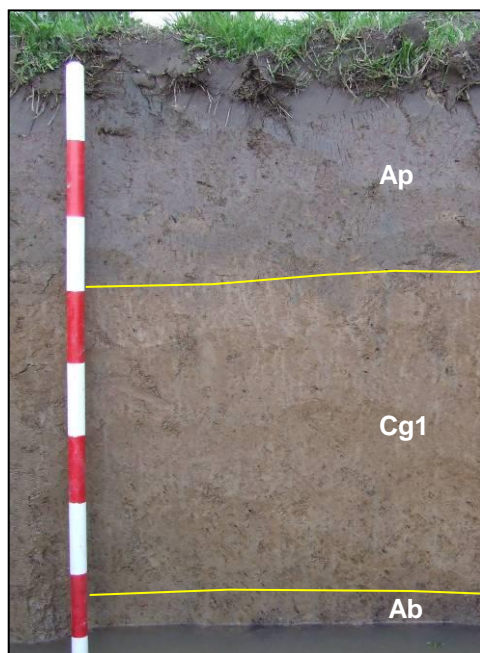

Profielen putten 5 en 26

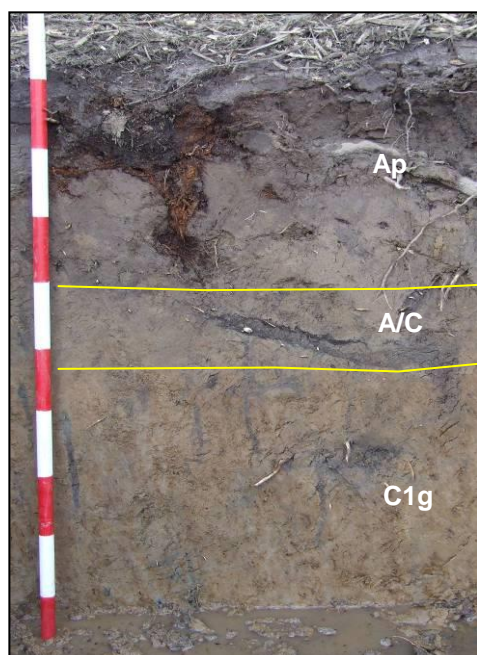

Profielen putten 4 en 25

Profielen putten 22 en 24

Profiel put 13